

LUPP

2016

Sandvikens Kommun

Lupp 2016

Josefine Löfman, barn- och ungdomsstrateg

Enheten för folkhälsa och trygghet

Sandvikens kommun

Medborgarservice 026-24 00 00

Postadress: 811 80 SANDVIKEN

www.sandviken.se

Sammanfattning

Eftersom barns och ungas behov och förutsättningar förändras över tid är det viktigt att ha aktuell kunskap om deras levnadsvillkor. Genom att göra kvalitativa och kvantitativa kartläggningar, genomföra studier och forskning kan denna kunskap inhämtas.

Enkäten Lokal uppföljning av ungdomspolitiken (Lupp) är ett sätt att inhämta barn och ungas åsikter om sin levnadssituation i Sandviken. Resultaten beskriver barn och ungas åsikter inom ett antal områden och är viktig information för att kunna fatta hållbara och välgrundade politiska beslut i barnrätts- och ungdomspolitiken. Denna rapport syftar till att redovisa utvecklingsområden utifrån resultaten i Luppenkäten för att åskådliggöra områden där det finns behov av insatser. Rapporten vill söka svar på frågeställningarna:

Vilka områden beskriver unga själva som utvecklingsområden utifrån resultaten i Luppenkäten?

Kan man se liknande tendenser i ett nationellt perspektiv?

Rapporten synar resultaten utifrån risk- och skyddsfaktorer. Risk- och skyddsfaktorer är uppsättningar av individuella särdrag, personliga kvalitéer, erfarenheter och individuella omständigheter som man som människa bär med sig genom livet. Riskfaktorer är de faktorer som ökar risken för särskilda negativa utfall. Skyddsfaktorer kan kallas motsatsen till riskfaktor men kan även definieras som en faktor som med sin närvaro kan minska sannolikheten av ett utfall utifrån den sannolikhet som riskfaktorn ger.

Genom att i det kommunala arbetet reflektera och arbeta med kunskap om risk- och skyddsfaktorer kan man rikta interventioner för att minska riskfaktorer och skapa skyddande faktorer hos individen, hos grupper eller i omgivningen. Detta ökar sannolikheten för vissa positiva utfall och för att minska negativa utfall.

I Luppenkäten svarar flera unga att de är intresserade av politik och över 40 procent säger att de vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen, men flertalet unga vet inte vart de ska vända sig för att påverka.

En stor andel av de svarande upplever att det finns mycket att göra på fritiden. Precis som i nationella kartläggningar så signalerar fler tjejer än killar i Luppenkäten, i åk 2 på gymnasiet (nämns fortsättningsvis åk 2), att de upplever att det finns lite att göra.

Både upplevelsen av att det finns mycket att göra och föreningsmedlemskapet är lägre för åk 2 samt de svarande i gruppen 19-25 år.

I nationella kartläggningar har man sett att utrikes födda, unga med funktionsvariation och HBTQ-personer upplever ett större missnöje med sin fritid.

Den största andelen svarande upplever att de är nöjda med sin skola och med sin undervisning. I resultaten framgår att en andel av de svarande eleverna upplever mobbing, rasism, sexuella trakasserier och våld i skolan. Samma bild framkommer i nationella kartläggningar.

En stor andel tjejer i samtliga åldersgrupper svarar att de inte upplever sig trygga i flera offentliga miljöer såsom i centrum och på bussar. Samtidigt är den faktiska tryggheten hög med låg brottsstatistik i kommunen jämfört med riket.

En stor andel av tjejerna i åk 8 och åk 2 upplever att de blivit utsatta för mobbing eller trakasserier de senaste sex månaderna. Ungefär två av tio svarande i åk 8 beskriver att de har varit utsatta för stöld och hot det senaste halvåret.

Över 80 procent av de svarande i samtliga åldersgrupper är nöjda med sitt liv i helhet. Men en stor andel svarande tjejer beskriver en psykosocial ohälsa i form av nedstämdhet, huvudvärk och magvärk. Både tjejer och killar beskriver problem med stress och sömnsvårigheter.

I Luppenkäten beskriver gruppen 19-25 år ett behov av bättre förutsättningar för arbete, utbildning och bostad i länet.

I enkäten framkommer att gruppen som svarat att de har en funktionsvariation visar ett större missnöje när det gäller skolan, kompisar, fritiden och livet i sin helhet. Gruppen upplever även en större psykosocial ohälsa och otrygghet.

Genom att belysa dessa resultat med en kunskap om risk- och skyddsfaktorer kan man ana den påverkan som samhällsstrukturen och samhällsnormer har på individens utveckling. Utanförskap i samhället är en riskfaktor, låga skolprestationer eller ett utanförskap i skolan lika så. Det finns behov av investeringar i ett tidigt skede, där förebyggande insatser för den stora allmänheten är nyckeln för att skapa ett socialt hållbart samhälle.

De tre utvecklingsområden som särskilt framkommer i Luppresultaten, men även ses i ett nationellt perspektiv är:

- *Psykisk ohälsa*
- *Trygghet*
- *Inflytande och delaktighet*

För att uppnå vision 2025 och skapa ett öppet och demokratiskt samhälle där allas lika värde ligger som grund bör fokus läggas på mångfald, jämställdhet och inkludering där särskilt utsatta grupper uppmärksammas.

Innehåll

1	Inledning	1
2	Disposition	1
3	Syfte och metod	1
	3.1 Syfte	1
	3.2 Frågeställning.....	1
	3.3 Metod	1
4	Sandvikens kommun.....	2
5	Styrdokument.....	2
6	Teori	2
	6.1 Systemteoretiskt perspektiv	2
	6.2 Risk och skyddsfaktorer	3
7	Material	4
	7.1 Lokal uppföljning av ungdomspolitiken (Lupp).....	4
	7.2 Data.....	4
	7.3 Validitet	5
	7.3.1 Konfidensintervall.....	5
	7.4 Etiska överväganden.....	5
8	Kunskapsöversikt	6
	8.1 Delaktighet och inflytande	6
	8.1.1 Förstagångsväljares valdeltagande	7
	8.1.2 Skolval.....	7
	8.2 Kultur och fritid	7
	8.2.1 Öppen fritidsverksamhet	8
	8.3 Skola	8
	8.4 Trygghet	9
	8.4.1 Socialt kapital	9
	8.5 Hälsa	10
	8.5.1 Psykisk ohälsa	10
	8.5.2 Fysisk aktivitet.....	12
	8.6 Framtid och unga vuxna	12
	8.7 Jämställdhet.....	13
	8.8 Funktionsvariation	13
9	Resultat.....	14
	9.1 Delaktighet och inflytande	15
	9.1.1 Resultat - delaktighet och inflytande i Sandvikens kommun	16
	9.1.2 Analys - delaktighet och inflytande i Sandvikens kommun	22
	9.2 Kultur och fritid	22
	9.2.1 Resultat – kultur och fritid i Sandvikens kommun	23
	9.2.2 Analys – kultur och fritid i Sandvikens kommun	25
	9.3 Skola	27
	9.3.1 Resultat – skola i Sandvikens kommun	27
	9.3.2 Analys – skola i Sandvikens kommun.....	31
	9.4 Trygghet	32

9.4.1	Resultat – trygghet i Sandvikens kommun	32
9.4.2	Analys – trygghet i Sandvikens kommun.....	36
9.5	Hälsa	37
9.5.1	Resultat – hälsa i Sandvikens kommun.....	38
9.5.2	Analys – hälsa i Sandvikens kommun	44
9.6	Framtid och unga vuxna	45
9.6.1	Resultat - framtid i Sandvikens kommun	45
9.6.2	Resultat - unga vuxna i Sandvikens kommun.....	47
9.6.3	Analys - framtid och unga vuxna i Sandvikens kommun	48
9.7	Funktionsvariation	48
9.7.1	Resultat – funktionsvariation Sandvikens kommun	49
9.7.2	Analys – funktionsvariation Sandvikens kommun.....	49
10	Slutsatser.....	49
11	Referenser	52
Bilagor	56
	Bilaga 1 – Styrdokument.....	56

1 Inledning

Eftersom barns och ungas behov och förutsättningar förändras över tid är det viktigt att ha aktuell kunskap om deras livsvillkor och levnadsvanor. Genom att göra kvalitativa och kvantitativa kartläggningar, genomföra studier och forskning kan denna kunskap inhämtas.

Barns och ungas egna åsikter är en viktig kunskapskälla och enkäten *Lokal uppföljning av ungdomspolitiken (Lupp)* är ett sätt att inhämta barn och ungas åsikter om sin levnadssituation i Sandviken. Resultaten beskriver barn och ungas åsikter inom ett antal områden och är viktig information för att kunna fatta hållbara och välgrundade politiska beslut i barnrätts- och ungdomspolitiken.

Att samla in kunskap om barns och ungas livsvillkor och levnadsvanor och göra jämförelser på lokal, regional och nationell nivå är relevant för att säkerställa att barn inte diskrimineras och för att skapa en jämlik hälsa i Sverige. Genom att summera informationen från olika kartläggningar, såsom brukarundersökningar, statistik och enkäter, får kommunen en helhetsbild som pekar på utvecklingsområden inom barnrätts- och ungdomspolitiken. Kartläggningarna blir en viktig kunskapsbas för att se hur man bör rikta insatser men även ett sätt att följa upp hur redan genomförda insatser påverkat barns livsvillkor och levnadsvanor.

Denna rapport redovisar hur unga invånare i Sandvikens kommun upplever sina liv. Där det finns material ställs resultatet mot regionala resultat. För att få perspektiv på de lokala och regionala resultaten beskrivs även en nationell kunskapsöversikt.

2 Disposition

Rapporten är indelad i två delar. Den första delen beskriver upplägg, syfte och metod, teori och kunskapsöversikt. Den andra delen presenterar resultat, samt analys och slutsats.

3 Syfte och metod

3.1 Syfte

Syftet med rapporten är att redovisa utvecklingsområden utifrån resultaten i Luppenkäten för att åskådliggöra områden där det finns behov av insatser.

3.2 Frågeställning

Vilka områden beskriver unga själva som utvecklingsområden utifrån resultaten i Luppenkäten?

Kan man se liknande tendenser i ett nationellt perspektiv?

3.3 Metod

En del i att åskådliggöra barn och ungas åsikter och upplevelser av sitt liv i Sandvikens kommun är att göra enkätundersökningen Lupp. I denna rapport har ett urval gjorts utifrån olika frågeområden; delaktighet och inflytande, kultur och fritid, skola, trygghet, hälsa och framtid. De frågor som är utvalda i rapporten presenteras för att ge en övergripande bild med fokus på de utvecklingsområden som särskilt sticker ut i resultaten för att belysa

behov av insatser och åtgärder. Endast en del positiva resultaten presenteras för att ge utrymme åt de resultat där man ser att det finns behov av utveckling och insatser.

4 Sandvikens kommun

För att få en överblick över Sandvikens kommun och förstå den kontext som de som besvarat enkäten befinner sig i kommer nedan en kort beskrivning av kommunen och särskilda områden som berör unga.

I Sandvikens Kommun bor 38 949 invånare varav 8 215 är barn och unga i åldern 0-18 år samt 3 182 unga vuxna i åldern 19-25 år. Totalt bor det 11 397 medborgare i åldern 0-25 år i kommunen (dec 2016).

Det finns åtta högstadieskolor i kommunen, varav sex är kommunalt drivna. Det finns två gymnasieskolor, en kommunalt driven och en i privat regi.

Kommunen har sju öppna mötesplatser/fritidsgårdar varav två drivs av kommunen, en centralt belägen och en i Storvik. De resterande fritidsgårdarna drivs i föreningsregi och är belägna i kommundelarna Österfärnebo, Årsunda, Vallhov, Järbo och Gästrike-Hammarby.

2016 hade 83 procent av eleverna som gått ut grundskolan behörighet att söka till gymnasiet. 72 procent av eleverna hade uppnått grundskolans mål som innebär att eleven har betyg i alla ämnen som ingått i elevens utbildning¹. 2016 var 21 procent kvinnor samt 29 procent män i ålder 18-24 år arbetssökande. Ungdomsarbetslösheten totalt i riket var under samma period 12 procent².

Mätningar från 2014 visade att 25 procent av barnen i Sandvikens kommun levde i ekonomiskt utsatta familjer. 11 procent av barnen bodde i familjer med låg inkomststandard³ och 4 procent av barnen levde i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd.⁴

I det senaste kommunalvalet 2014 fanns det 1731 förstagångsväljare i Sandviken, varav 72 procent (1250) röstade i kommunalvalet.

5 Styrdokument

Inom barnrättspolitikerna och ungdomspolitikerna finns flera styrande dokument som kommunen har att förhålla sig till. Några av dessa är FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige, Ungdomspolitikerna, Jämställdhetspolitikerna, Folkhälsopolitikerna, Strategi för långsiktigt barn- och ungdomspolitiskt arbete i Gävleborg, Sandvikens policy för folkhälsa och trygghet, Barn och ungdomspolitiska policyn (*se bilaga 1*).

6 Teori

6.1 Systemteoretiskt perspektiv

Med ett systemteoretiskt perspektiv kan vi se att både det individuella barnets sociala och emotionella resurser men också det sociala system som barnet ingår i kan påverka

¹ Barnombudsmannen, 2016

² Arbetsförmedlingen, 2017

³ Barnombudsmannen, 2016

⁴ Ibid.

individens utveckling. Att uppmärksamma både individen och det sociala systemet blir därmed betydelsefullt för att kunna förstå ett barns situation, behov och utveckling. Information om barnets egen upplevelse av sin omvärld, genom till exempel kartläggningar såsom Luppen, kan bidra med förståelse för hur barns interaktion med omgivande sociala system påverkar dess fysiska, psykiska hälsa och utveckling.⁵

6.2 Risk och skyddsfaktorer

Risk- och skyddsfaktorer är uppsättningar av individuella särdrag, personliga kvalitéer, erfarenheter och individuella omständigheter som man som människa bär med sig genom livet. Riskfaktorer är de faktorer som ökar risken för särskilda negativa utfall. Skyddsfaktorer kan kallas motsatsen till riskfaktor men kan även definieras som en faktor som med sin närvaro kan minska sannolikheten av ett utfall utifrån den sannolikhet som riskfaktorn ger.⁶

Skydds- och riskfaktorer påverkar hur individer ser på sig själv, vilka värderingar och attityder man har, hur och vad det är man reflekterar kring. Faktorerna påverkar även hur man kommunicerar med omgivningen, hur man ser på andra människor och på saker som inträffar i ens omgivning. En individs risk- och skyddsfaktorer samspelar med de risk- och skyddsfaktorer som finns i omgivningen. De risk- och skyddsfaktorer som närstående och livsmiljön har påverkar även individens faktorer på ett positivt eller negativt sätt. Hur individen utvecklas genom livet går att förstå genom samspel av risk- och skyddsfaktorer hos individen, hos andra närstående individer och omgivningen.⁷

Genom att ha kunskap om hur risk- och skyddsfaktorer påverkar individen kan man förutsäga en trolig utvecklingsväg för individen och därigenom göra insatser för att öka skyddsfaktorer för individer och grupper i samhället. Kunskap om risk- och skyddsfaktorer ger även en förståelse för varför utfallet blir som det blivit.

Att i det kommunala arbetet reflektera och arbeta med kunskap om risk- och skyddsfaktorer gör att man kan rikta interventioner för att minska riskfaktorer och skapa skyddande faktorer hos individen, hos grupper eller i omgivningen. Detta ökar sannolikheten för vissa positiva utfall och för att minska negativa utfall.⁸

Genom att belysa det resultat som framkommer i Luppen med ett systemteoretiskt perspektiv och med en kunskap om risk- och skyddsfaktorer kan man ana den påverkan som samhällsstrukturen och samhällsnormer har på individens utveckling. Det finns behov av investeringar i ett tidigt skede, där förebyggande insatser för den stora allmänheten är nyckeln för att skapa ett socialt hållbart samhälle⁹.

⁵ Hultman, 2013

⁶ Stockholms Stad, 2013

⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

⁹ Ett socialt hållbart samhälle är ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen - Folkhälsomyndigheten

7 Material

7.1 Lokal uppföljning av ungdomspolitiken (Lupp)

Enligt Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige (2010) ska aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn. Man bör ha god kunskap om barns levnadsvillkor både på nationell och lokal nivå för att kunna vidta lämpliga åtgärder och göra rätt prioriteringar. Lokal uppföljning av ungdomspolitiken (Lupp) är en attitydundersökning som i kombination med brukarundersökningar, statistik och annan kunskap från kommunens förvaltningar och bolag kan ge god kännedom om ungas levnadssituation. Med hjälp av denna kunskap kan politiker i Sandvikens kommun fatta beslut om prioriteringar som kan hjälpa förvaltningar i deras arbete med att skapa bra förutsättningar för unga i kommunen.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har sedan år 2003 erbjudit Lupp till Sveriges kommuner. I Sandvikens kommun finns ett politiskt beslut att genomföra enkäten vilket man gjort år 2010, 2013 och 2016. Enkäten har genomförts samtidigt som övriga kommuner i länet med Region Gävleborg som samordnare.

Luppenkäten undersöker hur ungas livssituation ser ut lokalt och har i Sandviken genomförts i årskurs 8 samt årskurs 2.

Även gruppen unga vuxna, 19-25 år, har svarat på enkäten, men då i en regional enkätinsamling. I det regionala materialet finns en sammanställning av resultatet för individer i årskurs 8 samt årskurs 2 för samtliga kommuner i länet. Det finns en avvikelse där svaren från Söderhamns kommun för årskurs 8 år 2016 innehåller svar från individer i årskurs 7-9. Dessa utökade årskurser ingår i länsresultatet för årskurs 8.

Genom det verktyg som används för att analysera Luppenkäten kan man ta fram resultat baserat på olika parametrar. Kön och självskattad funktionsvariation är de två parametrar som beskrivs i rapporten och som även ingår i diskrimineringsgrunderna. Resultaten av dessa parametrar kommer att presenteras längre fram i en kortare sammanfattning. Enkäten genomförs digitalt och frågorna berör inflytande, demokrati, situationen i skolan, ekonomi, möjligheten till arbete, bostadssituation, hälsa, trygghet, fritid och framtid.

7.2 Data

I Sandvikens kommun svarade sammanlagt 669 elever på Luppenkäten 2016. I åk 8 svarade 341 ungdomar. Av de som svarade på frågan om könstillhörighet svarade 176 att de var tjejer, 156 att de var killar och 4 att de var av annan könstillhörighet. I åk 2 svarade 339 ungdomar. Av de som svarade på frågan om könstillhörighet svarade 123 att de var tjejer, 203 att de var killar och 7 att de var av annan könstillhörighet. Samtliga högstadie- och gymnasieskolor i Sandvikens kommun medverkade.

I länet besvarades Luppenkäten av sammanlagt 2295 ungdomar i åk 8, varav 1 121 tjejer, 1 148 killar samt 26 av annan könsidentitet.

I åk 2 var det totalt 1 677 ungdomar, 759 tjejer, 885 killar, samt 33 av annan könsidentitet, som besvarade Luppenkäten i länet. I gruppen unga vuxna (19-25 år) var det 509 svarande från hela länet varav 303 var tjejer, 201 var killar och 5 var av annan könsidentitet.

I Luppenkäten ställs frågan: *Har du någon sjukdom eller nedsatt funktion, som inte är tillfällig, och som innebär att du har svårigheter att delta i olika aktiviteter, t.ex. i skolan,*

med vänner, på din fritid? De som svarat ja på denna fråga i Luppenkäten kommer nedan att beskrivas som unga med funktionsvariation. I åk 8 svarade 14 procent tjejer och 9 procent killar att de hade en funktionsvariation. Totalt var det 13 procent som svarade att de hade en funktionsvariation. I åk 2 svarade 12 procent av tjejer, 11 procent av killar samt totalt 12 procent att de hade en funktionsvariation. I åldern 19-25 år svarade 17 procent av tjejer, 12 procent av killar och totalt 15 procent att de hade en funktionsvariation.

7.3 Validitet

Luppenkäten har genomförts i hela Gävleborgs län sedan 2010. Det går enbart att redovisa en tidsjämförelse för ett antal frågor i materialet eftersom flertalet frågors formuleringar i enkäten har förändrats under åren och därmed inte är jämförbara.

Statistiken är beskrivande och icke-analytisk, för att tydligare förstå resultaten och göra relevanta analyser är det en fördel att summera information från samtliga kartläggningar och statistik om barn och unga i kommunen. Genom att intervjua barn och unga i specifika frågor kan vi även få en tydligare och mer ingående bild av olika områden.

Vid jämförelser mellan ålder, kön, årtal och mellan Sandvikens och länets sammanlagda resultat är det viktigt att ta hänsyn till att små differenser oftast inte är signifikanta vilket gör att man inte kan dra långtgående slutsatser. Dock beskriver materialet de svarande ungdomarnas upplevelse av samhället just nu, vilket i sig är viktig information att beakta.

Det låga underlaget gör att det inte går att dra några generella slutsatser. Det går däremot att utläsa vissa tendenser i delar av resultatet.

Resultatet för utrikes födda och HBTQ-personer kan dessvärre inte presenteras på grund av flera variabler, så som indelning av parametrar eller för få svarande vilket skulle kunna påverka anonymiteten.

Viktigt att påpeka är att den generella svarsfrekvensen som redovisas inte nödvändigtvis betyder att varje enskild fråga har samma svarsfrekvens. Det förekommer ett visst bortfall i vissa frågor.

7.3.1 Konfidensintervall

Ett konfidensintervall används för att uppskatta osäkerheten i ett skattat värde vid undersökningar med slumpmässiga urval. Den övre och den nedre gränsen i intervallet markerar inom vilket intervall som det "sanna" värdet befinner sig. Ofta väljs en sannolikhet på 95 procent. Vid få observationer blir osäkerheten större, vilket resulterar i breda konfidensintervall.

När skillnader mellan olika grupper är statistiskt säkerställda (signifikanta) innebär det att konfidensintervallen inte överlappar varandra: det sanna värdet för en grupp till 95 procents sannolikhet ligger inte inom referensgruppens intervall för det sanna värdet.

I resultaten finns konfidensintervall uträknat på vissa resultat. Finns det signifikanta skillnader tydliggörs detta i skrift. För en stor del av resultaten är konfidensintervallen inte uträknad vilket gör att det inte går att dra slutsatser om signifikanta skillnader.

7.4 Etiska överväganden

När man frågar barn och unga om deras åsikter behöver man begrunda det etiska tillvägagångssättet för att barns deltagande ska bli meningsfullt och verkligt. Sandvikens kommun har ett ansvar att lyssna på barn och unga och ge alla samma möjligheter till inflytande och delaktighet. Genom att göra enkätinsamlingen Lupp så är kommunen

förpliktad att beakta resultaten och återkoppla till de svarande om hur kommunen har förvaltat resultatet.

För att bevara anonymitet i rapporten redovisas endast resultat där minst trettio individer svarat.

8 Kunskapsöversikt

8.1 Delaktighet och inflytande

Ett demokratiskt samhälle är ett samhälle där alla människor erkänns lika värde och jämlika möjligheter till inflytande och delaktighet. Oavsett kön, etnisk eller religiös tillhörighet, funktionsvariation, sexuell läggning eller ålder ska människor ha samma rättigheter. Forskning visar att inflytande och möjlighet att påverka har ett starkt samband med hälsa¹⁰. Maktlöshet och utanförskap uppstår om individer inte upplever att de kan påverka samhället eller sin livssituation¹¹. Undersökningar visar att många unga inte upplever att de ingår i den kommunala gemenskapen. I stadsdelar med ett stort utanförskap kan man se ett lågt valdeltagande.¹²

Utanförskap är en riskfaktor för både psykisk och fysisk ohälsa. Om vi känner oss delaktiga är vi också beredda att ta mer ansvar. Att ha en känsla av sammanhang är viktigt för att livet ska vara begripligt, hanterbart och meningsfullt. För att detta ska uppnås är den sociala samvaron viktig.¹³

En stor nationell studie vid Örebro universitet om ungdomars politiska utveckling visar att endast en liten andel unga och unga vuxna rapporterar ett stort politiskt intresse, 14 procent bland 13-åringar och 37 procent bland 28-åringar. Vid 16-17 år ålder finns en stor öppenhet för förändringar och möjlighet att väcka det politiska intresset.¹⁴ Hur det politiska engagemanget utvecklas är det i stor utsträckning ungdomarna själva som påverkar. Ofta har de blivit inspirerade av vänner eller lärare, eller så drivs engagemanget av att de fått rösträtt. Det visar sig att kompis- och föräldrasamtal om politik har en stor effekt för att våga visa engagemang i offentligheten.¹⁵

Forskarna vid Örebros universitet beskriver fyra grupper av personligheter inom politiskt intresse. Den lilla gruppen med *aktivister* som visar ett stort politiskt engagemang. Gruppen *oengagerade* som är politiskt passiva men inte har något emot politik. Det finns en grupp *desillusionerade* som inte har någon tillit till samhällets institutioner och som visar ett mycket lågt intresse för politik men också upplever att politiska ledare har ett mycket lågt intresse för sådana som dem.

Den fjärde gruppen är *standby* och är en grupp som är politiskt intresserade och kunniga. De visar ett stort förtroende för politiken och överlåter ansvaret för politiken till de demokratiskt valda ledarna, partierna och myndigheterna. Denna grupp står standby men är beredda att gripa in om det sker saker inom politiken som de upplever kräver engagemang.¹⁶

¹⁰ Folkhälsomyndigheten, 2005

¹¹ Socialdepartementet, 2008

¹² Lindberg, Persson, 2013

¹³ Fahlgran, 2009

¹⁴ Amnå, Ekström, Stattin, 2016

¹⁵ Amnå, Ekström, Stattin, 2016

¹⁶ Ibid.

En forskningsöversikt som Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) genomfört visar att ungdomar i Sverige är lika intresserade av politik som tidigare generationer och visar politiskt förtroende och högt valdeltagande i nationella jämförelser. Däremot har engagemanget för politiska partier och partiidentifikation minskat.¹⁷

8.1.1 Förstagångsväljares valdeltagande

Att känna delaktighet och möjlighet till inflytande är viktigt för individen men även för det demokratiska samhället. Beslutet att rösta eller inte är av särskild betydelse för de som röstar första gången. Forskning visar att förstagångsväljares tidiga erfarenheter kan påverka deras benägenhet att rösta senare i livet. Röstande kan ses som en vanehandling och valdeltagande i unga år kan forma en vana som hålls vid liv senare i livet.¹⁸

8.1.2 Skolval

Att genomföra skolval i skolan är ett sätt att förbereda unga för deltagande i det riktiga valet. Syftet med skolval har varit att öka elevers kunskap om demokrati och möjlighet att delta i politiska processer och stimulera till samtal om politik i skolan.¹⁹

Uppföljning av tidigare skolval visar att rektorer och lärare ser skolvalet som ett sätt att uppfylla skolans demokrati och kunskapsuppdrag. Eleverna menar att skolvalet är ett sätt att lära sig att ta ställning och få nya perspektiv. Det upplevs lärorikt och positivt att skolval stimulerar till en politisk debatt.²⁰

I studier om valdeltagande har man sett att skolval kan vara ett sätt att skapa intresse hos ungdomar för att använda sin rösträtt i tidig ålder, vilket kan bidra med att skapa en vana av att rösta tidigt i livet. Skolval sker ofta i högstadiet eller gymnasiet men det kan vara värt att införa skolval redan i åk 6 för att starta en tidigare invänjningsperiod.²¹

8.2 Kultur och fritid

Alla barn uttrycker sig på olika sätt och genom att uppmuntra detta utvecklas skaparkraft och kreativitet hos barnet. Med hjälp av kultur och eget skapande så ökar barns och ungas självkänsla. Genom att bli inspirerad, stimulerad och få möjlighet att reflektera kring sina egna åsikter skapas en grund för en kreativitet och ifrågasättande och därigenom byggandet av den egna identiteten. Kultur kan främja jämställdhet och tolerans genom att man möts på lika villkor och kulturen kan visa motbilder och skapa förståelse för andra kulturer. Kulturvanor skapas redan i barndomen och skolan är viktig för att säkerställa att alla barn och unga får tillgång till kultur.²²

En nationell kartläggning av unga i åldern 13–19 år under perioden 2012–2013 visar att den största andelen unga tycker att det finns mycket att göra på fritiden. En något större andel tjejer än killar tycker att det finns för lite att göra på fritiden. Sammanställningen visar även att tjejer i större utsträckning än killar ägnar sig åt kulturutövande. Nästan hälften av de svarande är medlem i en idrottsförening.²³

I nationella kartläggningar kan man se att utrikes födda i lägre utsträckning än inrikes födda är medlem i en förening. Unga nyanlända anser i större utsträckning än andra att det finns för lite att göra på fritiden. Samma tendens syns hos utrikes födda killar som i högre grad

¹⁷ Lindberg, Persson, 2013

¹⁸ Statistiska centralbyrån, 2015

¹⁹ Myndigheten för ungdoms och civilsamhälles frågor, 2015

²⁰ Myndigheten för ungdoms och civilsamhälles frågor, 2010

²¹ Myndigheten för ungdoms och civilsamhälles frågor, 2015

²² Barnombudsmannen, 2006

²³ Myndigheten för ungdoms och civilsamhälles frågor, 2016

än inrikes födda killar svarar att det finns för lite att göra på fritiden. Utrikes födda tjejer idrottar i mindre utsträckning jämfört med inrikes födda tjejer, och är även mer inaktiva på sin fritid.²⁴

Även unga som inte identifierar sig som heterosexuella i åldern 16–25 år är i mindre grad aktiva inom föreningsidrotten.²⁵

8.2.1 Öppen fritidsverksamhet

Enligt kartläggningar av MUCF är det unga på högstadiet som i större utsträckning besöker öppna fritidsverksamheter såsom fritidsgårdar etc. Endast en liten andel av 16-25 åringar besöker öppen fritidsverksamhet. Det är fler killar än tjejer, fler unga med utländsk bakgrund och unga med låg socioekonomisk status som deltar i öppen fritidsverksamhet än andra unga.²⁶

Nationellt kan man se ökande tendenser till polarisering hos ungdomar²⁷. Ungas välmående och situation på arbets- och bostadsmarknaden, i skolan och på fritiden skiljer sig åt mellan olika grupper av unga. För att förebygga detta och främja social inkludering krävs långsiktiga satsningar. Det finns allt färre ställen att mötas på för unga från olika kulturella, sociala och geografiska miljöer vilket gör att människor lever i olika samhällsvärldar där man inte delar identitet och värdegrund. Detta kan vara en grogrund för intolerans, rasism och diskriminering.²⁸

Att satsa på öppen fritidsverksamhet för unga kan främja ungas delaktighet, engagemang och verka för inkludering mellan olika grupper i samhället.

8.3 Skola

I Skolinspektionens skolenkät (2015/16) har elever i årskurs 9 i samtliga skolor i Sverige svarat på hur de upplever sin skolgång. I resultaten kan man se att trivseln i skolan har ökat sedan 1980 och andelen 13- och 15-åriga elever som tycker mycket bra om skolan är den största på 20 år. Fler elever tror även att lärarna tycker att de är duktiga och eleverna har en mer positiv syn på sina egna skolprestationer.²⁹ Frågeområdet trygghet ger många positiva svar men trots detta är det mer än var tionde elev som inte känner sig trygg. Upplevelsen av trygghet i skolan samvarierar med den övriga skolupplevelsen. Bland de som tycker att skolarbetet är intressant är det en större andel som upplever sig trygga i skolan.

En fjärdedel av eleverna i årskurs nio anser inte att skolan arbetar aktivt med att förhindra kränkande behandling och många anser att vuxna på skolan inte reagerar om de får reda på att en elev blivit kränkt.³⁰

En tredjedel av eleverna i årskurs nio upplever att de inte har studiero. Inflytande och delaktighet är frågeområden som får flest negativa svar.³¹

En betydligt större andel 15-åriga tjejer än killar har tänkt läsa ett högskoleförberedande

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid.

²⁷ Myndigheten för ungdoms och civilsamhälles frågor, 2017

²⁸ Ibid.

²⁹ Skolinspektionen, 2017

³⁰ Skolinspektionen, 2017

³¹ Ibid.

program på gymnasiet. Man kan även se att en större andel killar har tänkt läsa ett yrkesförberedande program eller uppger att de inte vet vad de ska läsa på gymnasiet.³²

7,5 procent av HBTQ-personer i ålder 16-24 arbetar eller studerar inte och av de som arbetar eller studerar är det 26 procent som är missnöjda med arbets- eller skolsituationen.

I rapporten *10 orsaker till avhopp* får vi ta del av erfarenheterna från unga som inte fullföljt sina gymnasiestudier. De skäl som ungdomarna ger som anledning till avhopp från gymnasieskolan var i följande ordning; mobbning och socialt utanförskap, brist på pedagogiskt stöd i skolan, vuxna som inte bryr sig, dåligt bemötande i skolan, bristfälligt pedagogiskt stöd i skolan efter en långvarig frånvaro, behov av mer praktik och mindre teori, stökig skolmiljö, fel programval, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som inte upptäcks under utbildningen och dåliga hemförhållanden.

Det ungdomarna uppger skulle ha hjälpt dem och förhindrat avhopp är lärare och andra vuxna som bryr sig och inte blundar för problem, tillräckligt pedagogiskt stöd, mindre klasser och grupper, individuell och anpassad studieplan, mer praktik och mindre teori, flexibla tider och scheman. Flera av dessa ungdomar upplevde att vuxenvärlden hade svikit dem. De berättar att de började skolka tidigt i grundskolan men att de upplevde att de vuxna runt omkring inte reagerade tillräckligt på detta och inte var tillräckligt stöttade.³³

8.4 Trygghet

Enligt statistik känner de flesta barn sig trygga i sitt bostadsområde, men tryggheten minskar på kvällstid. Upplevelsen av trygghet varierar också beroende på vilken typ av bostadsområde som barnen bor i. De barn som bor i villa eller rad- och kedjehus känner sig tryggare på kvällen än de barn som bor i flerbostadshus.³⁴

Kön är den mest styrande variabeln när det gäller rädsla för att bli utsatt för våld. Kvinnor är räddare än män och rädslan skapar begränsningar i hur man utnyttjar staden.³⁵

Det finns en negativ spiral gällande otrygghet som innebär att människor undviker platser de upplever som otrygga vilket gör att platserna blir folktomma. Folktomma platser upplevs som skrämmande och otrygga vilket i sin tur gör att människor undviker dessa. Platser där många människor rör sig skapar en känsla av trygghet eftersom det ofta finns en form av social kontroll. Otrygghet eller rädsla för vissa platser och stadsmiljöer kan inte direkt relateras till förekomsten av brott.³⁶

Män och kvinnor är rädda för olika platser. Kvinnor är rädda för platser där personer kan gömma sig och platser där det är svårt att få hjälp. Män är rädda för platser där det är mycket folk som ökar sannolikheten att de ofrivilligt skulle kunna hamna i en våldsam situation.³⁷

8.4.1 Socialt kapital

Socialt kapital är ett begrepp som innefattar *tillit*, *normer* och *nätverk*. Socialt kapital kan ses som en individuell resurs där individen har förmåner i sociala strukturer. Det kan även ses som en kollektiv resurs, där socialt kapital i ett samhälle kännetecknas av människors

³² Folkhälsomyndigheten, 2016

³³ Ungdomsstyrelsen, 2013

³⁴ Statistiska centralbyrån, 2013

³⁵ Nordregio, 2009

³⁶ Nordregio, 2009

³⁷ Ibid.

deltagande i sociala nätverk, normer för ömsesidighet och tillit mellan människor. Ett samhälle med högt socialt kapital är mer demokratiskt, ekonomiskt välmående, hälsosammare och lyckligare. Socialt kapital har en stor betydelse för vår fysiska och mentala hälsa på individ- granskaps- och samhällsnivå.³⁸

Att känna sig trygg är avgörande för en god hälsa. Att känna trygghet i boendemiljön och i samhället är en variabel för ett högt socialt kapital. Förutom att trygghet är viktigt för hälsan i sig, ökar möjligheterna för möten mellan människor när invånarna vågar röra sig fritt ute. Socialt kapital består alltså av ett nätverk sociala relationer som vilar på normer om ömsesidigt förtroende. Socialt kapital skapar även en känsla av tillhörighet.³⁹

Det *sammanbindande sociala kapitalet* finns i homogena grupper och är exkluderande för andra grupper och individer. Här skapas ett vi och dem-tänk, där det finns en stark sammanhållning i den egna gruppen. I heterogena grupper finns det *överbryggande sociala kapitalet* som är ett inkluderande socialt kapital. Där är banden mellan individerna svagare men öppnar upp för möjlighet för individen att lära känna andra individer med annan bakgrund och andra kunskaper.⁴⁰

Det finns olika sätt för att mäta socialt kapital och några exempel på detta är antalet föreningar på en ort eller hur många föreningar en individ är engagerad i, valdeltagande samt vilka och hur man litar på personer i sin omgivning och hur mycket man litar på dem och om man litar på främlingar.⁴¹

8.5 Hälsa

Enligt Worlds Health Organization (WHO) är hälsa ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande. Hälsa är att må bra och att ha tillräckligt med resurser för att klara vardagens krav och för att förverkliga sina personliga mål. En god hälsa uppkommer då individen har en känsla av sammanhang.⁴²

8.5.1 Psykisk ohälsa

Psykisk ohälsa hos barn definieras som psykiska symtom som påverkar barnets eller den unges känslomässiga välbefinnande och utveckling. Det kan röra sig om beteendestörningar, det allmänna psykiska tillståndet, nedstämdhet eller psykosomatiska symtom som huvudvärk och magont.⁴³

Folkhälsomyndighetens rapport *Skolbarns hälsovanor i Sverige*⁴⁴ bygger på uppgifter om 11-, 13- och 15 åringar i Sverige, en undersökning som genomförts i 30 år och ger möjlighet att se förändringar över tid. I 2013/14 års rapport syns att stress över skolarbetet är något som ökat kraftigt hos 13-åringar sedan föregående mätning. Den andel som känner sig ganska eller mycket stressade över skolarbetet har fördubblats på fyra år och 15-åringar är gruppen med flest stressade.⁴⁵

Folkhälsomyndigheten beskriver att en tänkbar förklaring detta skulle kunna bero på den ökade skolstressen hos den grupp som tillhörde den första årskullen inom den reformerade grundskolan, med tidigare nationella prov och betyg från årskurs 6.⁴⁶

³⁸ Emmelin, Eriksson, 2012

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Liljankoski, 2013

⁴¹ Ibid.

⁴² Folkhälsomyndigheten, 2016

⁴³ Socialstyrelsen, 2015

⁴⁴ Folkhälsomyndigheten, 2016

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Folkhälsomyndigheten, 2014

I stort förbättras ungas levnadsvanor, men en ökande andel 13- och 15-åriga tjejer uppger att de har regelbundna psykiska och somatiska besvär. Hos de ungdomar som uppger att de är stressade av sitt skolarbete uppger ungefär dubbelt så många att de har psykosomatiska besvär jämfört med dem som inte upplever sig stressade av sitt skolarbete. Psykosomatiska besvären är även vanligare hos de elever som tror att läraren tycker att de presterar okej eller under genomsnittet.⁴⁷

Med åldern ökar även skillnaden mellan tjejer och killar, där tjejer upplever sig ha sämre hälsa. Denna tendens syns i användningen av medicin mot magvärk och huvudvärk som har ökat hos unga i stort men särskilt hos tjejer. Om man tittar tillbaka till 80-talet så har medicinanvändningen mot huvudvärk, magont, sömnsvårigheter och nervositet ökat kraftigt.⁴⁸

Även i undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF) från 2014/15, där barn mellan 12-18 år intervjuas om sina levnadsförhållanden, framkommer att det finns barn som har påtagliga problem med stress, trötthet och sömn. Också i denna undersökning är problemen vanligare bland tjejer än bland killar.

Stress i vardagen är alltså något som upplevs av många barn men det är vanligare bland äldre barn och bland tjejer.⁴⁹

Socialstyrelsen rapporterar tillika att det har skett en ökning av psykisk ohälsa inom hela gruppen barn och unga, inte bara bland barn och unga i utsatta situationer.

Denna utveckling visar på generella förändringar på samhällsnivå i miljöer där barn och unga vistas.⁵⁰

I nationella kartläggningar kan vi se att unga HBTQ-personer mår sämre än andra unga. Transpersoner är den grupp där störst andel mår dåligt, hela 58 procent uppger att de ofta eller alltid har känt sig olyckliga eller nedstämda under de senaste veckorna och över hälften har allvarligt tänkt på att ta sitt liv minst en gång under de senaste 12 månaderna.⁵¹ HBTQ-personer upplever även en högre grad av missnöjdhet kring sina liv som helhet och känner inte tillit till samhället⁵².

Över en femtedel av ungdomarna uppger att de sover dåligt på natten i stort sätt varje dag eller flera gånger i veckan⁵³. Det har skett en kraftig ökning av användandet av sömnhormonet melatonin från år 2015 till 2016. Ökningen gäller i alla åldrar och för båda könen, men killar i åldern 10–19 år är den största användargruppen där drygt 2,5 procent hämtade ut melatonin under 2016⁵⁴. För barn i ålder 0-17 år har sömnmedel och lugnande medel ökat 39,8 procent från 2015 till 2016 för tjejer och 32,2 procent för killar⁵⁵.

BRIS skriver i sin årsrapport för 2016 att den ökade psykiska ohälsan bland barn och unga från 1980 fram till idag visar på att Sverige har misslyckats med att förebygga psykisk ohälsa bland barn och unga.⁵⁶

⁴⁷ Folkhälsomyndigheten, 2016

⁴⁸ Folkhälsomyndigheten, 2014

⁴⁹ Statistiska centralbyrån, 2016

⁵⁰ Socialstyrelsen 2013

⁵¹ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, 2016

⁵² Folkhälsomyndigheten, 2015

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Socialstyrelsen, 2017

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ BRIS, 2017

Vid flertalet tillfällen har Barnrättskommittén, som övervakar efterlevnaden av barnkonventionen, uttryckt oro över den psykiska ohälsan hos barn i Sverige. Kommittén har lyft höga frekvenser av självmordsförsök och självmord hos unga samt förekomsten av ätstörningar hos tjejer. Kommittén har även riktat kritik mot att det är långa väntetider inom vården och att man brister i samordningen mellan viktiga aktörer⁵⁷.

8.5.2 Fysisk aktivitet

Enligt rekommendationer från WHO ska unga vara fysiskt aktiva minst en timme om dagen, men andelen elever som är tillräckligt fysiskt aktiva är liten. Det antal som tränar fyra gånger eller fler i veckan ökar, men i stort kan man se att rörelse i vardagen minskar och att stillasittandet ökar med ökad skärmtid som en bidragande faktor.⁵⁸ I en studie presenterad av Centrum för Idrottsforskning (CIF) 2017 är det endast 44 procent av killarna och 22 procent av tjejerna som når rekommendationen om fysisk aktivitet. I studien där man använt rörelsemätare såg man att de mest aktiva var de yngsta killarna. Tjejer på gymnasiet rörde sig allra minst och både för killar och tjejer i gymnasiet visade det sig att nästan 80 procent av deras tid var stillasittande.⁵⁹

8.6 Framtid och unga vuxna

En ny studie från Linnéuniversitetet visar att ungdomar mellan 18 och 25 känner oro och stress över sin egen framtid och en rädsla för att inte lyckas i livet. I studien beskriver unga att deras stress beror på olika saker, dels att internet upptar för mycket tid och dels att de upplever att de måste leva upp till en idealbild. Att vara en aktiv konsument spelar en stor roll för att visa vem man är och sin grupptillhörighet. Mängden av valmöjligheter och att hela tiden känna att man ska välja rätt påverkar också känslan av stress.

Unga vuxna känner även en stor oro för samhällsproblem som miljöförstöring, bostadsbrist och arbetslöshet.⁶⁰

I studien uppger 42 procent att de är oroliga när de tänker på sin egen framtid och framtida boende. Jobb och klimat listas som de viktigaste utmaningarna att lösa för framtiden. Unga vuxna rankar bostadsbristen som den största utmaningen i samhället idag. På andraplats kom arbetslöshet följt av klimatförändringarna. I studien beskriver 60 procent av ungdomarna att de har högst förtroende för forskare och endast 1 av 5 visar ett högt förtroende för beslutsfattare och politiker. 40 procent tror att individen har en egen förmåga att påverka och 62 procent svarade att det som frustrerar mest i vardagen är den stora mängd tid man spenderar framför dator- och mobilskärmen. 72 procent upplever att det finns en idealbild av en perfekt tillvaro som man måste leva upp till, som leder till stress och oro. 84 procent av dessa anser att sociala medier har en inverkan till den stressen och oron. 74 procent anger att psykisk ohälsa på grund av stress är en stor samhällsutmaning idag och över hälften tror att psykisk ohälsa kommer att öka under de kommande femton åren.⁶¹

⁵⁷ Barnombudsmannen, 2015

⁵⁸ Folkhälsomyndigheten, 2015

⁵⁹ Centrum för idrottsforskning, 2017

⁶⁰ Novus, Linnéuniversitetet, 2016

⁶¹ Ibid.

8.7 Jämställdhet

Jämställdhet är en viktig faktor för individens, arbetsmarknaden och samhällsutvecklingen och jämställda miljöer resulterar i en ökad trygghet i samhället⁶².

I det svenska samhället finns en könsmaktsordning som värderar manligt över kvinnligt. Detta skapar normer och värderingar över hur tjejer och killar ska vara och bete sig. I ett samhälle med normer och tydlig maktordning kan förtryck uttryckas i sexuella och homofobiska trakasserier, hot om våld och våld.⁶³

I jämförelse mellan könen visar tjejer en högre känsla av stress och nedstämdhet. Även i skolresultat visar sig könsskillnader tydligt där tjejer har bättre resultat i både grundskolan och på gymnasiet⁶⁴. Arbetsmarknaden i Sverige är fortfarande könssegregerad vilket innebär att killar och tjejer oftast inte konkurrerar om samma arbete. För många traditionellt manliga yrken sker utbildning på yrkesprogram medan många traditionellt kvinnliga yrken kräver att man har läst högskoleutbildning. Detta skapar osynliga krav att tjejer måste prestera för att få resultat som gör att de kan läsa en högre utbildning⁶⁵. Att många av de arbeten som varit typiskt manliga inte krävt en högre utbildning kan vara en faktor som skapat en attityd hos vissa killar om att inte behöva prestera i skolan⁶⁶. Det finns normer om en antipluggkultur hos killar, där prestation i skolan är bra men att man inte ska behöva studera hårt för att nå dit⁶⁷.

Problem i skolan, såsom lässvårigheter, låg självuppfattning och förväntningar om misslyckanden kan bidra till psykiska problem⁶⁸. Att ha svårt i skolan påverkar både tjejer och killars självuppfattning men hos tjejer är förhållandet mellan skolkrav och psykiska ohälsa starkare. Tjejer har lägre självuppfattning än killar även fastän de i stort presterar bättre skolresultat. Tjejer upplever även mer konkurrens och stress i skolan⁶⁹. Som tidigare nämnts rapporterar tjejerna en sämre hälsa än killarna, men killarna är överrepresenterade när det gäller självmordsstatistik. Tjejerna är dock överrepresenterade när det gäller självförvårdade skador och suicidförsök⁷⁰.

Tjejer upplever mer skuld känslor, självförakt, högre grad av misslyckande och känslomässiga svårigheter än killar. Tjejer visar även en högre grad av oro för att vara oattraktiva och överviktiga.⁷¹

En forskningsöversikt visar att tjejer oftare utsätter varandra för indirekta kränkningar såsom utfrysning och ryktesspridning. Killar utsätter oftare varandra för direkta kränkningar med fysiska trakasserier och verbala hot. Om man är kille finns det en högre risk att utsättas och utsätta andra för våld.⁷² Det är vanligare att tjejer utsätts för sexuella trakasserier, hot och kränkningar vilket i sig ökar risken för att utveckla psykiska problem⁷³.

8.8 Funktionsvariation

Funktionsnedsättning (nämns fortsättningsvis som funktionsvariation) definieras av Socialstyrelsen som nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga.

⁶² Nordregio, 2009

⁶³ Barnombudsmannen, 2015

⁶⁴ Barnombudsmannen, 2016

⁶⁵ Utbildningsdepartementet, 2010

⁶⁶ Socialdepartementet, 2014

⁶⁷ Utbildningsdepartementet, 2010

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Barnombudsmannen, 2015

⁷¹ Mårdby, 2010

⁷² Landstedt, 2010

⁷³ Oxford Research AB, 2012

Nationella kartläggningar visar att denna grupp har en betydligt sämre hälsosituation där andelen unga med funktionsvariation som är ganska eller mycket missnöjda med sina liv är fem gånger så stor som bland övriga unga. Det är fyra gånger så vanligt bland unga med funktionsvariation att bedöma sitt allmänna hälsotillstånd som ganska eller mycket dåligt. Att lida av stressymptom flera gånger i veckan är betydligt vanligare hos unga med funktionsvariation.⁷⁴

I den nationella kartläggningen av barns och ungas psykiska hälsa från 2009 med hälsan hos barn och unga med funktionsvariation som fokusområde framträder en bild av att de flesta elever, inklusive de med funktionsvariation, trivs i skolan och med sina lärare⁷⁵. De flesta elever med funktionsvariation tycks ha kamrater som de litar på och umgås med på sin fritid. Men barn med funktionsvariation löper en fyra gånger så stor risk för att utsättas för mobbing och är i större utsträckning rädda för andra elever.

Unga med funktionsvariation tycker i större utsträckning att de har för mycket fritid och deltar i fritidsaktiviteter i mindre utsträckning än övriga unga. Det är även vanligare att ungdomar med funktionsvariation inte är medlem i en förening.⁷⁶

De upplever i lägre grad inflytande över sitt eget liv jämfört med övriga unga och upplever en sämre situation på utbildningsområdet där en lägre andel går till högre utbildning. De har även en betydligt svårare etableringsprocess på arbetsmarknaden.⁷⁷

9 Resultat

Materialet nedan är redovisat för *skolkommun* för åk 8 samt åk 2, vilket utgår från den kommun där skolan ligger som enkäten fylldes i. Det redovisade resultaten från 19-25 åringar består av svarande från hela länet.

Eftersom antalet individer som svarat annan könstillhörighet är få i Sandviken och i länet som helhet kan resultatet inte redovisas enskilt. Därför särredovisas endast tjejer och killar men individer med annan könstillhörighet finns inkluderade i den redovisade totalen för varje fråga. För att tydligt belysa jämställdhet och könsskillnader i samhället särredovisas resultaten för tjejer och killar för samtliga frågor.

De diagram som visar kommun- och länsresultatet i tidsperspektiv, samt stapeldiagrammen finns bara representerade för åk 8 samt åk 2. Detta för att man i dessa åldersgrupper kan utläsa Sandvikens specifika resultat.

I analysavsnitten presenteras ett antal förslag på insatser som är tänkta att fungera som inspiration för politik, förvaltningar och organisationer.

De citat som redovisas i pratbubblor i resultatdelen är hämtade från svar på öppna frågor som ställs i luppenkäten. De öppna svarsalternativen har föregåtts av frågorna:

Vad är det för fritidsaktiviteter du saknar?

Vad vill du påverka?

⁷⁴ Myndigheten för ungdoms och civilsamhälles frågor, 2012

⁷⁵ Folkhälsomyndigheten, 2013

⁷⁶ Myndigheten för ungdoms och civilsamhälles frågor, 2016

⁷⁷ Myndigheten för ungdoms och civilsamhälles frågor, 2012

9.1 Delaktighet och inflytande

Tillsammans skapar ett öppet och demokratiskt samhälle – Vision 2025

Ett delat ansvar – ett enat samhälle – Vision 2025

Barns bästa ska enligt artikel 3 i barnkonventionen särskilt beaktas vid alla åtgärder som rör barn. Beslutsfattare ska alltid ha ett barnperspektiv och överväga om beslut och åtgärder påverkar barn. De ska även ta hänsyn till de rättigheter som barn har enligt barnkonventionen. Enligt artikel 42 åtar sig konventionsstaterna att genom lämpliga och aktiva åtgärder göra konventionens bestämmelser och principer allmänt kända bland såväl vuxna som barn.⁷⁸

Ett övergripande mål för ungdomspolitiken är att främja ungas inflytande och delaktighet i samhällslivet. Barn under 18 år har ingen möjlighet att rösta i kommunal-, regional- eller riksdagsval och på det sättet påverka samhället, men barn och unga är fullvärdiga medborgare och har rätt att vara med och påverka beslut som rör dem. Barnkonventionen, men även kommunallagen, skollagen, plan- och bygglagen, arbetsmiljölagen, miljöbalken och socialtjänstlagen fastslår att man ska inkludera barn och unga i beslut som tas. Att ge barn och unga ökat inflytande och delaktighet handlar om att, som kommun, kunna fatta hållbara och välgrundade beslut genom att man rådfrågar dem som har kunskapen om hur det är att vara barn just i detta nu.

Forskning visar att unga är lika samhällsintresserade som vuxna och att intresset gäller samma frågor som vuxna i samhället visar intresse för.⁷⁹ Barn vill vara med och påverka och genom att involvera barn får vi ta del av ett annat perspektiv, som kan hjälpa oss att göra insatser som svarar mot barns faktiska behov och gynnar verksamheter och personal⁸⁰.

Att ge barn och unga inflytande är inte bara en rättighet utan påverkar även individen positivt. Självförtroende, identitet och självkänsla stärks och det lär barn att ta initiativ, tänka kritiskt, lösa problem, samarbeta och kommunicera⁸¹. Men förutsättningarna för ungt deltagande och inflytande är ofta sämre på grund av ålder, kunskap och erfarenhet. Unga har ett svagare politiskt kapital än vuxna vilket gör att hindren för deltagande är större.

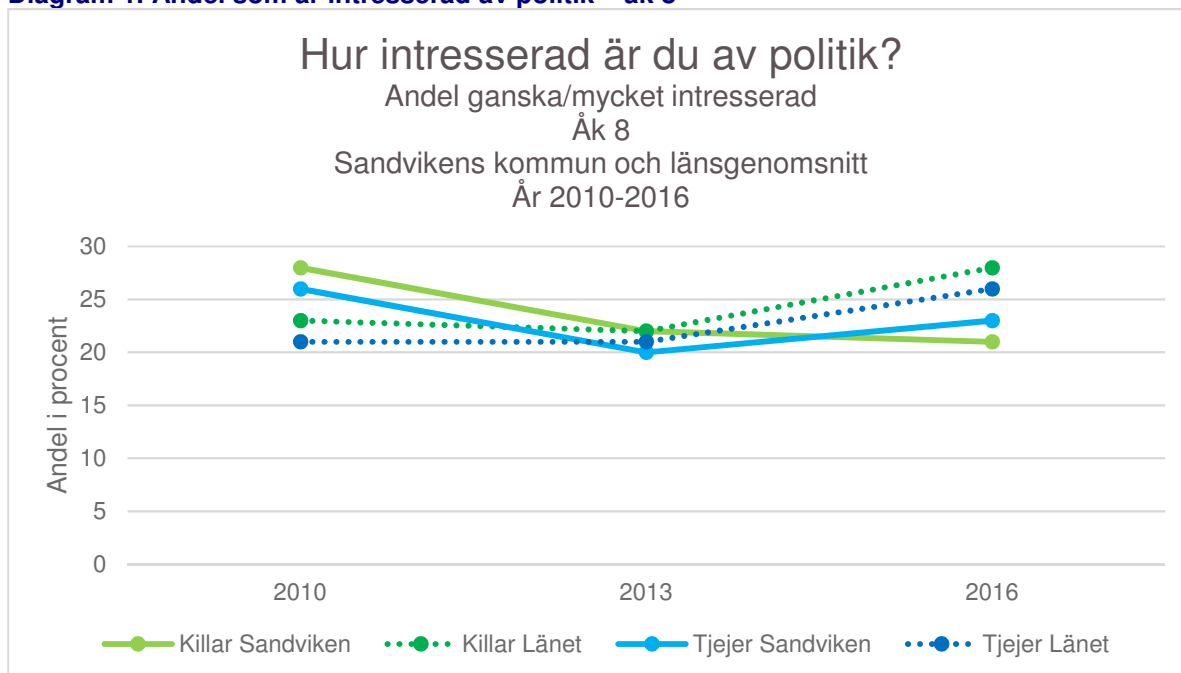
⁷⁸ UNICEF, 2017

⁷⁹ Sveriges kommuner och landsting, 2014

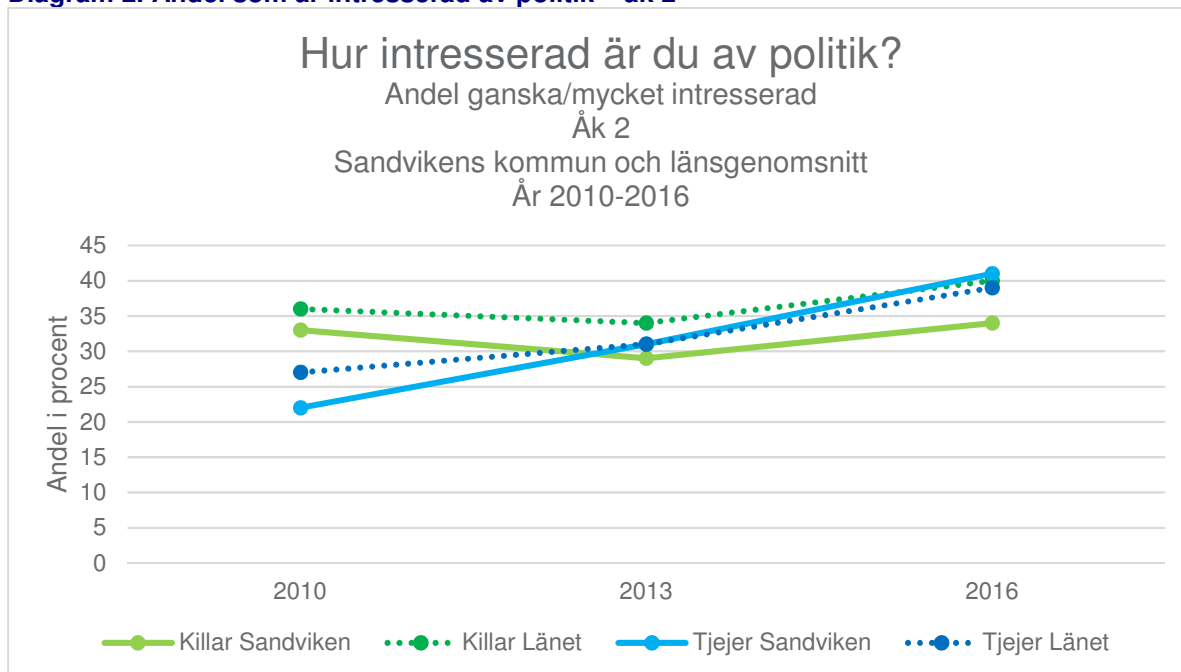
⁸⁰ Nydahl, Stenhammar, Rinnan, 2011

⁸¹ Myndigheten för ungdoms och civilsamhälles frågor, 2017

9.1.1 Resultat - delaktighet och inflytande i Sandvikens kommun

Intresse för politik**Diagram 1. Andel som är intresserad av politik – åk 8**

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 8 som svarat att de är *Mycket intresserad* eller *Ganska intresserad* av politik. Diagrammet beskriver resultat från 2010, 2013 samt 2016 och redovisar könsuppdelade svar för både Sandvikens kommun och länsgenomsnittet. Den ljusgröna heldragna linjen visar killar i Sandviken och den streckade mörkgröna linjen visar killar i länet. Den ljusblå heldragna linjen visar tjejer i Sandviken och den mörkblå streckade linjen visar tjejer i länet.

Diagram 2. Andel som är intresserad av politik – åk 2

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 2 på gymnasiet som svarat att de är *Mycket intresserad* eller *Ganska intresserad* av politik. Diagrammet beskriver resultat från 2010, 2013 samt 2016 och redovisar könsuppdelade svar för både Sandvikens kommun och länsgenomsnittet. Den ljusgröna heldragna linjen visar killar i Sandviken och den streckade mörkgröna linjen visar killar i länet. Den ljusblå heldragna linjen visar tjejer i Sandviken och den mörkblå streckade linjen visar tjejer i länet.

Tabell 1. Andel som är intresserad av politik – åk 8, åk 2 och 19-25 år

Andel som är ganska/mycket intresserad av politik			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	23 %	41 %	35 %
Killar	21 %	34 %	53 %
Totalt	21 %	36 %	41 %

Över 40 procent av de svarande i ålder 19-25 år är ganska eller mycket intresserad av politik.

I åk 8 är det över 20 procent av de svarande ungdomarna som är ganska, eller mycket intresserad av politik och siffran stiger med åldern. I åk 2 svarar 36 procent och i gruppen 19-25 år svarar 41 procent att de är ganska eller mycket intresserad av politik.

I årskurs 2 på gymnasiet beskriver tjejerna ett något högre intresse än killarna.

Av gruppen svarande i åldern 19-25 år finns en signifikant skillnad där 53 procent av killarna jämfört med 35 procent av tjejerna visar ett stort intresse för politik. Intresset hos både killar och tjejer i åk 8 är lägre 2016 i jämförelse med 2010.

I åk 2 finns en signifikant skillnad som visar att tjejers intresse ökat markant mellan 2010 till 2016. Hos killar har intresset för politik inte förändrats nämnvärt mellan 2010-2016.

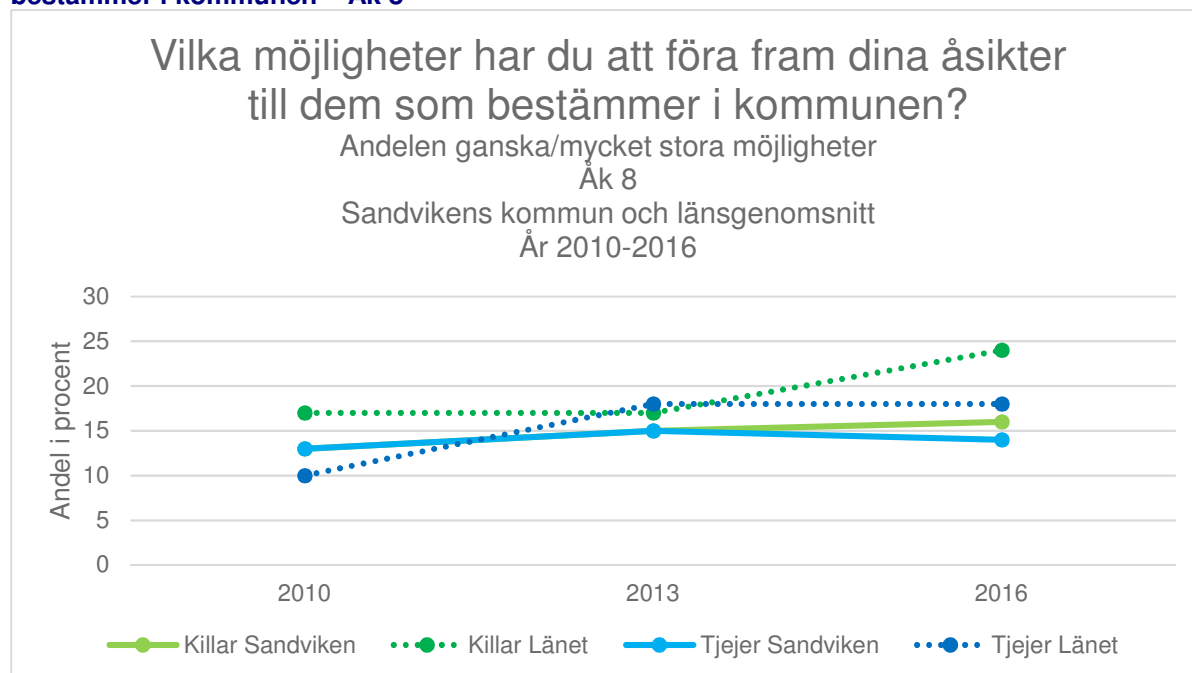
I jämförelse med länsgenomsnittet visar de svarande i Sandviken ett något lägre intresse för politik jämfört med länsgenomsnittet i årskurs 8.

**T.ex. kommunalskatten,
bemötandet och
försörjandet av
äldreomsorgen,
medborgaransvaret.**

– Kille 19-25 år (svarar på frågan:
Vad vill du påverka?)

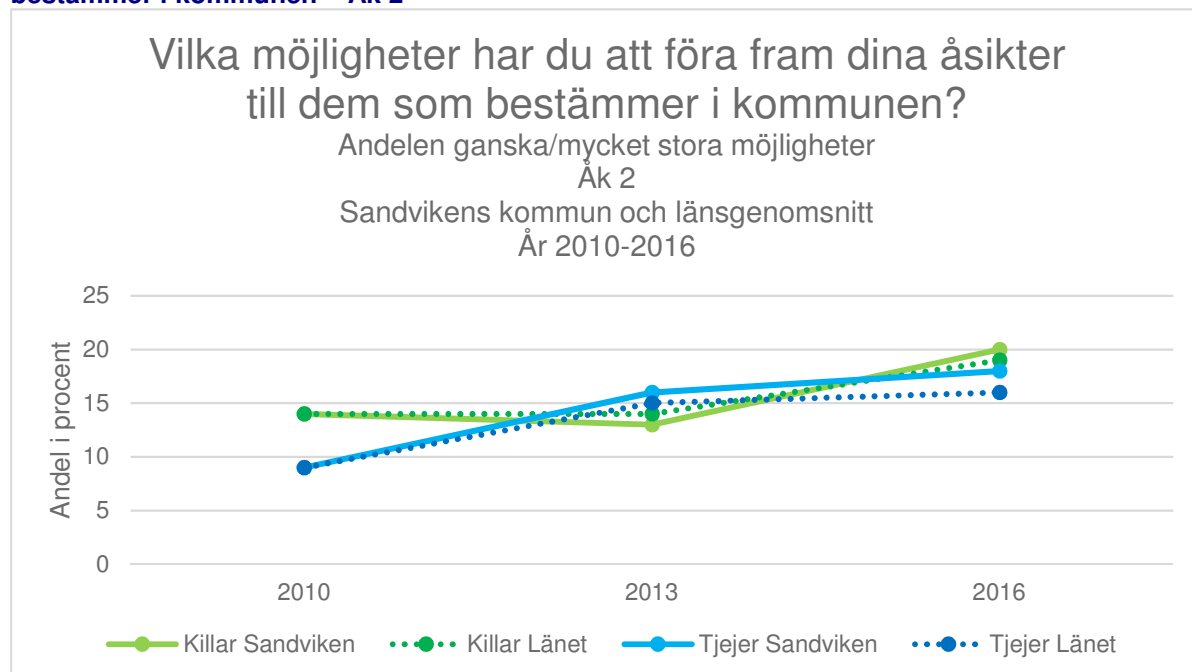
Möjlighet att påverka

Diagram 3. Andel som anser att de har möjligheter att föra fram åsikter till dem som bestämmer i kommunen – Åk 8

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 8 som svarat att de har *Mycket stora* eller *Ganska stora* möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen. Diagrammet beskriver resultat från 2010, 2013 samt 2016 och redovisar könsuppdelade svar för både Sandvikens kommun och länsgenomsnittet. Den ljusgröna heldragna linjen visar killar i Sandviken och den streckade mörkgröna linjen visar killar i länet. Den ljusblå heldragna linjen visar tjejer i Sandviken och den mörkblå streckade linjen visar tjejer i länet.

Diagram 4. Andel som anser att de har möjligheter att föra fram åsikter till dem som bestämmer i kommunen – Åk 2

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 2 på gymnasiet som svarat att de har *Mycket stora* eller *Ganska stora* möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen. Diagrammet beskriver resultat från 2010, 2013 samt 2016 och redovisar könsuppdelade svar för både Sandvikens kommun och länsiffrorna. Den ljusgröna heldragna linjen visar killar i Sandviken och den

streckade mörkgröna linjen visar killar i länet. Den ljusblå heldragna linjen visar tjejer i Sandviken och den mörkblå streckade linjen visar tjejer i länet.

Tabell 2. Andel som inte vet vilka möjligheter man har att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen – åk 8, åk 2 och 19-25 år

Andel som inte vet vilka möjligheter man har att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	52 %	58 %	60 %
Killar	50 %	50 %	50 %
Totalt	52 %	53 %	56 %

Mer än hälften av ungdomarna vet inte vilka möjligheter de har att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen.

Det syns inga större skillnader mellan könen i åk 8 eller åk 2 när det handlar om att känna till vilka möjligheter man har att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen. I gruppen 19-25 år svarar 50 procent av killarna och 60 procent av tjejerna att de inte vet vilka möjligheter de har att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen.

Andelen som beskriver ganska stora eller mycket stora möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen har ökat något sedan 2010 för åk 8 samt åk 2, men endast 2-3 procent av samtliga åldersgrupper beskriver att de har mycket stora möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen 2016.

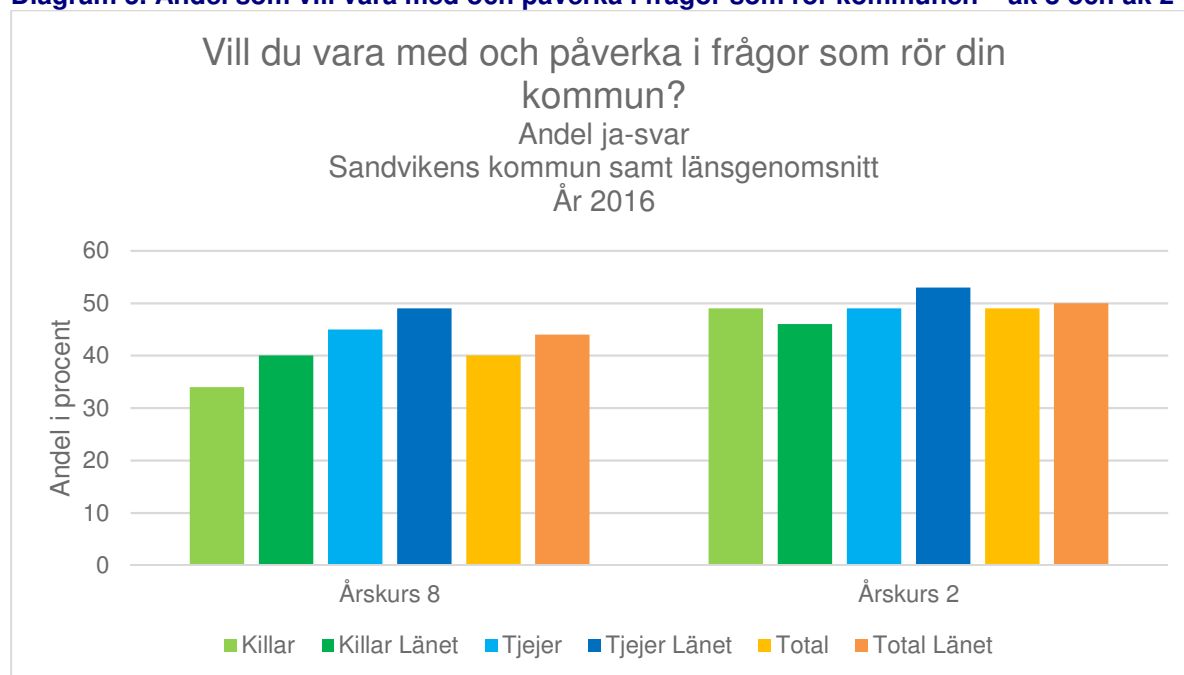
I jämförelse med länsgenomsnittet beskriver färre ungdomar i åk 8 i Sandvikens kommun att de har ganska stora, eller mycket stora möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen. För åk 2 på gymnasiet ligger dock Sandvikens kommun över genomsnittet.

Att vi behöver tänka mer på den globala uppvärmningen[...]

– Tjej åk 8, (svarar på frågan: Vad vill du påverka?)

Vilja att påverka

Diagram 5. Andel som vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen – åk 8 och åk 2

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 8 samt årskurs 2 på gymnasiet i Sandvikens kommun som vill vara med och påverka i frågor som rör sin kommun. Resultaten redovisar enkätsvar från 2016. De gröna staplarna visar killar i kommunen, de mörkgröna staplarna visar killar i länet, de blå staplarna visar tjejer i kommunen och de mörkblå staplarna visar tjejer i länet. De orangea staplarna visar genomsnittet av samtliga svarande inom respektive åldersgrupp i kommunen och staplarna i mörkorange visar länsgenomsnittet av samtliga svarande inom respektive åldersgrupp.

Tabell 3. Andel som vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen – åk 8, åk 2 och 19-25 år

Andel som vill vara med och påverka i frågor som rör sin kommun			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	45 %	49 %	46 %
Killar	34 %	49 %	43 %
Totalt	40 %	49 %	45 %

Hälften av ungdomarna i åk 2 på gymnasiet vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen.

I åk 8 vill totalt 40 procent av ungdomarna vara med och påverka i frågor som rör sin kommun och i åk 2 ligger siffran på 49 procent. Av de svarande i ålder 19-25 år är det 45 procent som vill vara med och påverka.

Att inte lägga ner små byskolor!

– Tjej 19-25 år (svarar på frågan: Vad vill du påverka?)

I åk 8 visar tjejerna ett större intresse för att vara med och påverka men i åk 2 vill killar och tjejer vara med och påverka i samma grad. Inte heller i ålder 19-25 år finns några tydliga skillnader mellan könen. För de totala resultaten finns inga större skillnader i jämförelse mellan läns- och kommunsiffrorna.

Anledningar till lågt politiskt engagemang

Tabell 4. Andel som inte vill vara med och påverka för man tror inte att det spelar någon roll – åk 8, åk 2 och 19-25 år

Andel som inte vill vara med och påverka för man tror inte att det spelar någon roll			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	21 %	36 %	27 %
Killar	24 %	22 %	46 %
Totalt	23 %	28 %	34 %

46 procent av de svarande killarna i åldern 19-25 år beskriver att de inte vill vara med och påverka för att de inte tror att det spelar någon roll.

I åk 8 svarar mer än var femte ungdom att man inte vill vara med och påverka för att man tror att det inte spelar någon roll. Den uppfattningen är större i de äldre åldrarna. I både åk 2 samt gruppen 19-25 år skiljer resultaten sig mellan könen. I åk 2 är det en större andel tjejer än killar som beskriver att de inte vill vara med och påverka för att de inte tror att det spelar någon roll. I gruppen 19-25 år är det däremot 46 procent av killarna jämfört med 27 procent av tjejerna som beskriver att de inte vill vara med och påverka för att de inte tror att det spelar någon roll.

Av de svarande i gruppen 19-25 år beskriver 33 procent att anledningen till att de inte vill vara med och påverka beror på att *"jag kan för lite om hur jag ska göra"*.

Allt jag kan.

- Tjej åk 2 (svarar på frågan: Vad vill du påverka?)

Tabell 5. Andel som inte vet till vem, eller vart, man ska vända sig för att påverka något i sin kommun

Andel som inte vet till vem, eller vart, man ska vända sig för att påverka något i sin kommun.			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	46 %	55 %	42 %
Killar	50 %	47 %	41 %
Totalt	47 %	51 %	42 %

Nästan hälften av ungdomarna vet inte till vem, eller vart, de ska vända sig om de vill påverka något i sin kommun.

I åk 8 är det 47 procent, i åk 2 är det 51 procent och i gruppen 19-25 år är det 42 procent som svarar att de inte vet till vem, eller vart, de ska vända sig för att påverka något i sin kommun.

Mellan könen finns inga större skillnader, den största skillnaden syns i åk 2 där det är 55

Jag vill ju ha möjlighet att vara med och påverka allt, även om jag inte gör det.

- Kille åk 2 (svarar på frågan: Vad vill du påverka?)

procent av tjejerna, jämfört med 47 procent av killarna som svarar att de inte vet till vem, eller vart, de ska vända sig för att påverka något i sin kommun.

9.1.2 Analys - delaktighet och inflytande i Sandvikens kommun

Att inte vara delaktig och ha inflytande skapar en känsla av utanförskap, som är en riskfaktor. I Sandvikens kommun är ungas möjlighet att påverka den lokala politiken otydlig. För att ge unga inflytande och delaktighet i samhället krävs tydliga direktiv för hur man som ung kan påverka. Att politiken visar att man våga lyssna och ta till sig kunskap om ungas vardag, behov och idéer är väsentligt. Att unga är en viktig grupp i samhället som ska ges möjlighet att delta i lokaldemokratin behöver tydliggöras. Luppenkäten är ett sätt att fånga in ungas tankar men för att göra ungas delaktighet och inflytandet reellt måste man beakta och arbeta vidare med resultaten.

I Luppenkäten berättar flera unga att de är intresserade av politik och över 40 procent säger att de vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen, men flertalet unga vet inte vart de ska vända sig för att påverka den lokala politiken. Att skapa tydliga strukturer för påverkan och öppna upp för ungt deltagande och inflytande i både informella och formella dialoger i kommunala frågor kan vara ett sätt att öka både kunskapen och deltagandet. Här finns det möjlighet för kunskapsförvaltningen och politiken att samverka för att skapa kunskapshöjande insatser, men även för att skapa nya vägar för ung påverkan.

Att genomföra skolval kan vara en väg för att öka kunskapen om deltagande i ett demokratiskt samhälle. Informationsspridning till förstagångsväljare om hur man deltar, samt vikten av deltagande, i ett demokratiskt samhälle är ett annat. Att skapa möjligheter för ungas engagemang i civila samhället är ett tredje sätt⁸².

9.2 Kultur och fritid

Den aktiva staden – fylld av liv och rörelse – Vision 2025

Enligt artikel 31 i barnkonventionen har alla barn rätt till vila och fritid samt till lek och rekreation anpassad till barnets ålder. Barn har rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet. Att skapa lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet samt för rekreations- och fritidsverksamhet ska uppmuntras.⁸³

Kultur- och fritidsaktiviteter är viktiga för hälsan, avkoppling, personlig utveckling och förståelse för omvärlden.⁸⁴ Kulturpolitikens mål är att vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling. För att kunna uppnå dessa mål måste barns och ungas rätt till kultur uppmärksammas.⁸⁵

Ett ställe att hänga på saknas!

– Kille åk 8 (svarar på frågan: Vad är det för fritidsaktiviteter du saknar?)

Mer dans!

– tjej åk 8 (svarar på frågan: Vad är det för fritidsaktiviteter du saknar?)

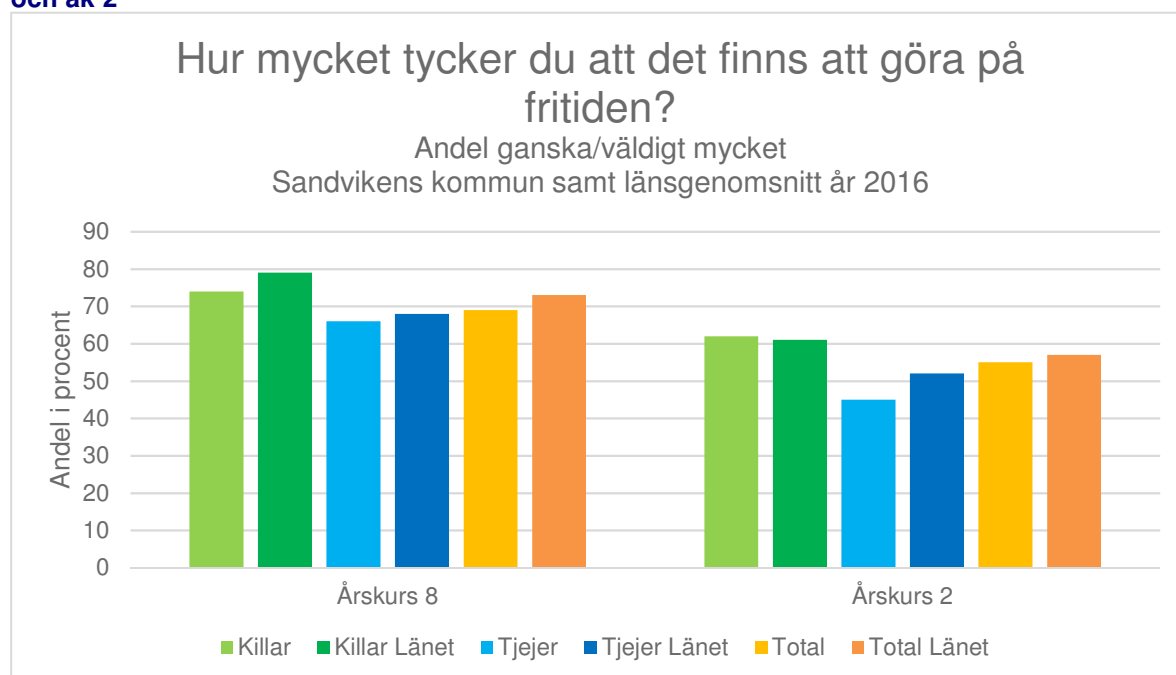
⁸² Sveriges kommuner och landsting, 2014

⁸³ UNICEF, 2017

⁸⁴ Ungdomsstyrelsen, 2006

⁸⁵ Regeringen, 2015

9.2.1 Resultat – kultur och fritid i Sandvikens kommun

Fritidsaktiviteter**Diagram 6. Andel som tycker att det finns ganska/väldigt mycket att göra på fritiden – åk 8 och åk 2**

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 8 samt årskurs 2 på gymnasiet i Sandvikens kommun som tycker att det finns *Väldigt mycket* eller *Ganska mycket* att göra på fritiden. Resultaten redovisar enkätsvar från 2016. De gröna staplarna visar killar i kommunen, de mörkgröna staplarna visar killar i länet, de blå staplarna visar tjejer i kommunen och de mörkblå staplarna visar tjejer i länet. De orangea staplarna visar genomsnittet av samtliga svarande inom respektive åldersgrupp i kommunen och staplarna i mörkorange visar länsgenomsnittet av samtliga svarande inom respektive åldersgrupp.

Tabell 6. Andel som tycker att det finns ganska/väldigt mycket att göra på fritiden – åk 8, åk 2 och 19-25 år

Andel som tycker att det finns ganska/väldigt mycket att göra på fritiden			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	66 %	45 %	62 %
Killar	74 %	62 %	57 %
Totalt	69 %	55 %	60 %

Ca 70 procent av ungdomarna i åk 8 tycker att det finns ganska eller väldigt mycket att göra på fritiden.

69 procent av ungdomarna i åk 8 tycker att det finns ganska eller väldigt mycket att göra på fritiden. I årskurs 2 och för gruppen 19-25 år är siffran något lägre. I åk 2 finns en signifikant skillnad mellan tjejer och killar där endast 45 procent av tjejerna men 62 procent av killarna tycker att det finns ganska eller väldigt mycket att göra på fritiden. I

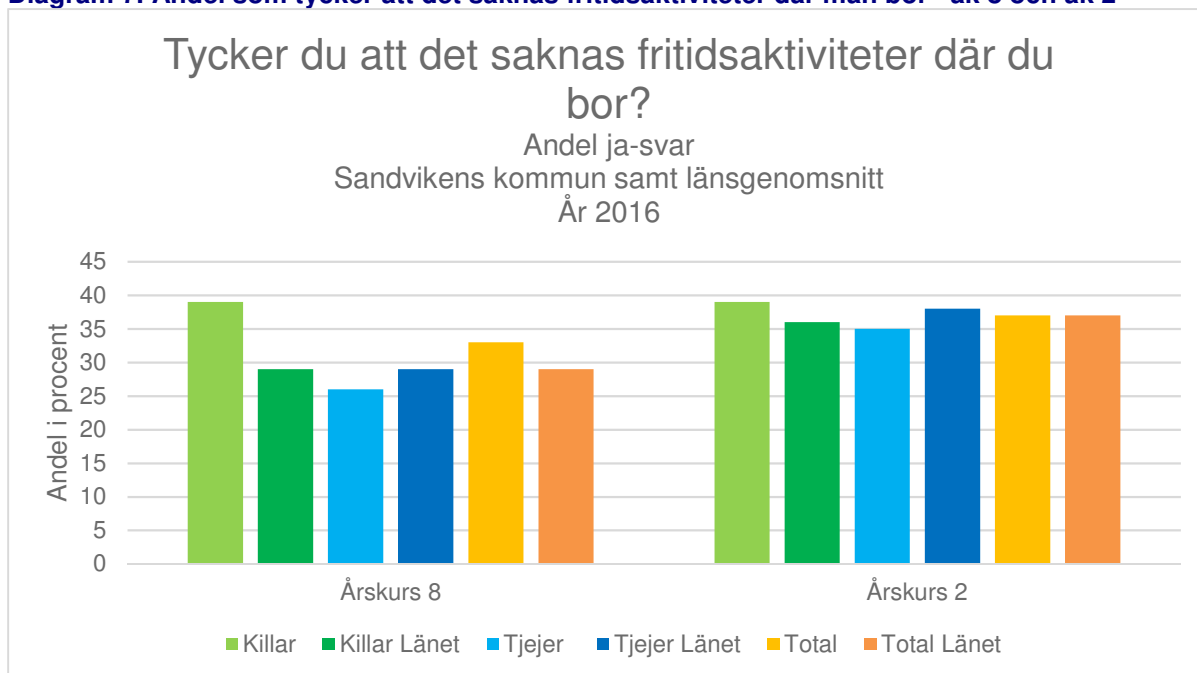
jämförelse med länsgenomsnittet anser något färre av Sandvikens ungdomar att det finns ganska, eller väldigt mycket att göra på fritiden. Skillnaderna är större i årskurs 8 och minskar

Motorsport

– kille åk 2 (svarar på frågan: Vad är det för fritidsaktiviteter du saknar?)

i åk 2 på gymnasiet. Dock anser färre tjejer i åk 2 på gymnasiet i kommunen att det finns ganska, eller väldigt mycket att göra jämfört med länsgenomsnittet.

Diagram 7. Andel som tycker att det saknas fritidsaktiviteter där man bor– åk 8 och åk 2

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 8 samt årskurs 2 på gymnasiet i Sandvikens kommun som tycker att det saknas fritidsaktiviteter där man bor. Resultaten redovisar enkätsvar från 2016. De gröna staplarna visar killar i kommunen, de mörkgröna staplarna visar killar i länet, de blå staplarna visar tjejer i kommunen och de mörkblå staplarna visar tjejer i länet. De orangea staplarna visar genomsnittet av samtliga svarande inom respektive åldersgrupp i kommunen och staplarna i mörkorange visar länsgenomsnittet av samtliga svarande inom respektive åldersgrupp.

Tabell 7. Andel som tycker att det saknas fritidsaktiviteter där man bor– åk 8, åk 2 och 19-25 år

Andel som tycker att det saknas fritidsaktiviteter där man bor			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	26 %	35 %	30 %
Killar	39 %	39 %	25 %
Totalt	33 %	37 %	28 %

1/3 av de svarande i åk 8 tycker att det saknas fritidsaktiviteter där man bor.

33 procent i åk 8 och 37 procent i åk 2 saknar fritidsaktiviteter där hen bor. I åldern 19-25 år är siffran något lägre.

10 procent fler killar i åk 8 i Sandvikens kommun än länsgenomsnittet tycker att det saknas

fritidsaktiviteter där man bor. Tjejerna i åk 8 ligger under länsgenomsnittet. I åk 2 på gymnasiet har kommun- och länsgenomsnittet likvärdiga resultat för totalen.

Mer teater och uteliv

– Tjej 19-25 år (svarar på frågan: Vad är det för fritidsaktiviteter du saknar?)

Föreningsmedlemskap

Tabell 8. Medlem i en förening

Medlem i en förening			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	57 %	46 %	37 %
Killar	67 %	48 %	37 %
Totalt	62 %	47 %	37 %

Över 60 procent av ungdomarna i åk 8 är medlem i en förening. Men tendensen att vara medlem i en förening minskar med åldern.

62 procent av de svarande i åk 8 är medlem i en förening. I åk 2 är nästan hälften av de svarande medlem i en förening men i åldern 19-25 är föreningsmedlemskapet endast 37 procent bland de svarande. I åk 8 kan man se en skillnad mellan könen där en större andel av killarna är medlem i en förening. I de övriga åldrarna syns inga tydliga skillnader.

Fritidsgård

Tabell 9. Går på fritidsgård en eller flera gånger i veckan

Går på fritidsgård en eller flera gånger i veckan			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	16 %	8 %	-
Killar	20 %	6 %	-
Totalt	18 %	7 %	-

Nästan 1 av 5 ungdomar i åk 8 går på fritidsgård en eller flera gånger i veckan.

18 procent av ungdomarna i åk 8 går på fritidsgård en eller flera gånger i veckan.

För åk 2 är siffran betydligt lägre där endast 7 procent säger att de besöker en fritidsgård en eller flera gånger i veckan. Det finns ingen tydlig skillnad mellan könen i åk 8 eller åk 2.

Platser där man kan bara hänga, som biblioteket men roligare

– tjej åk 2 (svarar på frågan: Vad är det för fritidsaktiviteter du saknar?)

9.2.2 Analys – kultur och fritid i Sandvikens kommun

Kultur och fritid handlar inte bara om hälsa, rörelse och kreativitet. Kultur och fritid handlar om att ge individen möjlighet att utforska och uttrycka sina egna tankar, känslor och sin delaktighet i samhället. Det ger möjlighet att undersöka samhället genom olika perspektiv. Att utöva kultur och fritid handlar även om möjligheten att ge uttryck för politiska frågor i andra rum och andra format än de klassiska politiska rummen. Genom ett informellt lärande ges individen möjlighet att gå utanför de styrande inlärningsramarna och ta del av kunskap som är självvald. Det är en del av individens eget identitetskapande.

Kultur och fritid handlar om möjlighet att påverka och få inflytande och bli inkluderad i ett samhälle. Deltagande i kultur- och fritidsaktiviteter kan stärka skyddsfaktorer och för att skapa ett inkluderande och jämställt samhälle behöver vi tillgodose medborgarnas rätt till kultur och fritid⁸⁶.

I Luppen ser vi att en stor del av ungdomarna upplever att det finns mycket att göra på fritiden. Precis som i nationella kartläggningar så signalerar fler tjejer än killar i Luppenkäten (i åk 2) att de upplever att det finns lite att göra. Att genomföra en jämställdhetsanalys av föreningsbidrag är ett sätt att undersöka hur resurserna till kultur och fritidsaktiviteter fördelas utifrån ett genusperspektiv.

Föreningsmedlemskap och upplevelsen av att det finns mycket att göra är lägre för åk 2 samt de svarande i gruppen 19-25 år. Nationella kartläggningar visar att utrikes födda, unga med funktionsvariation och HBTQ-personer är personer upplever ett större missnöje med sin fritid.

Om unga från olika sociala, kulturella och geografiska miljöer har få ställen att mötas riskerar det att öka förekomsten av parallella världar utan gemensam identitet och värdegrund. Detta kan i sin tur öka rasism, intolerans och diskriminering. Att tillämpa ett normkritiskt perspektiv och jämställdhetsintegrering i kultur- och fritidsverksamheter riktade till barn och unga är ett sätt att arbeta med inkludering. Öppen fritidsverksamhet, dit alla är välkomna oavsett ekonomiska förutsättningar, är också viktigt i arbetet för inkludering.⁸⁷

Det vore intressant att genomföra djupintervjuer med unga i särskilt utsatta grupper för att undersöka hur man kan stärka deras deltagande i kultur och fritidsaktiviteter. Det kan även vara av intresse att belysa de äldre ungdomarnas fritidssituation, mötesplatser och reflektera kring föreningsanslutningen som är lägre i dessa åldrar.

⁸⁶ Ungdomsstyrelsen, 2007

⁸⁷ Myndigheten för ungdoms och civilsamhälles frågor, 2017

9.3 Skola

Vi lär för livet – Vision 2025

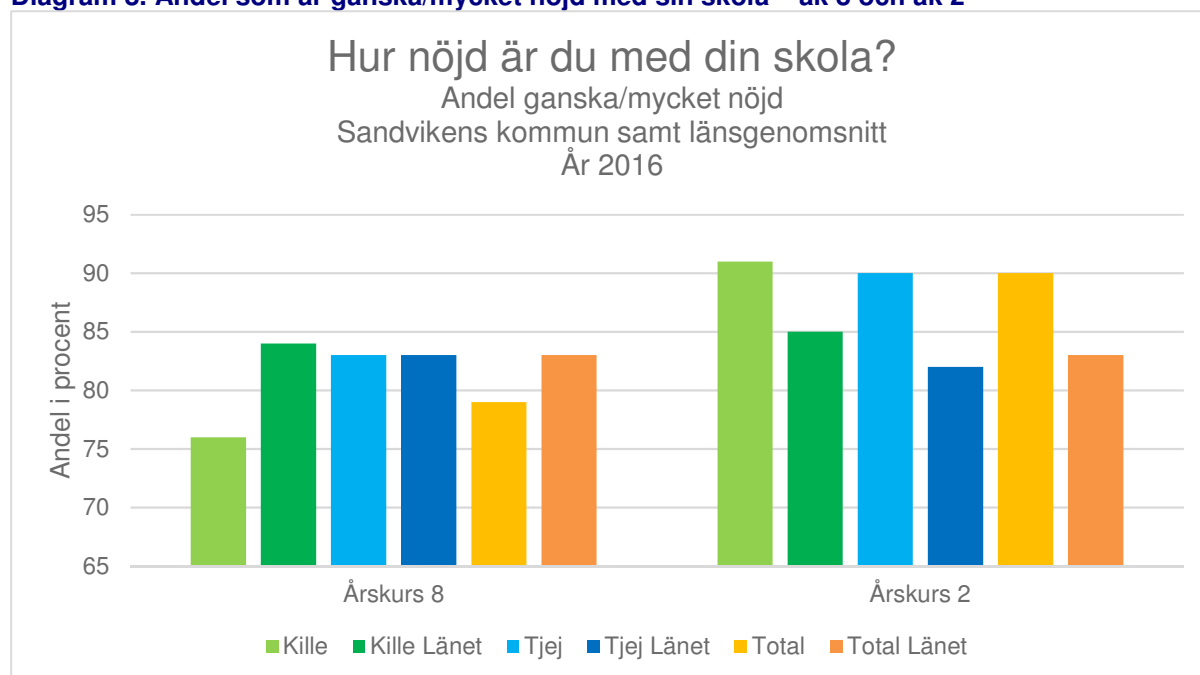
Enligt artikel 28 och artikel 29 i barnkonventionen har barnet rätt till utbildning. Staten ska vidta åtgärder för att uppmuntra regelbunden närvaro i skolan och minska antalet studieavbrott.⁸⁸

Skollagen (2010:800) beskriver rättigheter och skyldigheter för barn, elever och vårdnadshavare. Det handlar bland annat om elevernas utveckling mot målen, trygghet och studiero, kränkande behandling och skolplikt. Skolan syftar till att barn ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska främja barns lärande och utveckling och ge barnen en livslång lust att lära. Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Barns olika behov ska tas hänsyn till och barn ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. Skillnader i barnens förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen ska så långt det är möjligt uppvägas.⁸⁹ En fungerande skolgång där barn och unga lär sig och utvecklas som individer är en skyddsfaktor för barn och unga som lever i socialt utsatta miljöer⁹⁰. En positiv skolanknytning och positiva skolprestationer verkar skyddande medan ett utanförskap i skolan är en riskfaktor⁹¹.

9.3.1 Resultat – skola i Sandvikens kommun

Upplevelse av skolan

Diagram 8. Andel som är ganska/mycket nöjd med sin skola – åk 8 och åk 2

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 8 samt årskurs 2 på gymnasiet i Sandvikens kommun som är *Ganska nöjd* eller *Mycket nöjd* med sin skola. Resultaten redovisar enkätsvar från 2016. De gröna staplarna visar killar i kommunen, de mörkgröna staplarna visar killar i länet, de blå staplarna visar tjejer i kommunen och de mörkblå staplarna visar tjejer i länet. De orangea staplarna visar genomsnittet av samtliga svarande inom respektive åldersgrupp i kommunen och staplarna i mörkorange visar länsgenomsnittet av samtliga svarande inom respektive åldersgrupp.

⁸⁸ UNICEF, 2017

⁸⁹ Skolverket, 2014

⁹⁰ Specialpedagogiska skolmyndigheten, 2015

⁹¹ Andershed

Tabell 10. Andel som är ganska/mycket nöjd med sin skola – åk 8, åk 2 och 19-25 år

Andel som är ganska/mycket nöjd med sin skola/arbete			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	83 %	90 %	83 %
Killar	76 %	91 %	79 %
Totalt	79 %	90 %	81 %

90 procent av eleverna i årskurs 2 beskriver att de är nöjd med skolan.

Av de svarande i åk 8 och i gruppen 19-25 år är fyra av fem ungdomar ganska eller mycket nöjd med sin skola/arbete. I åk 2 är hela 90 procent ganska eller mycket nöjd med sin skola. Det finns inga större skillnader mellan könen.

I jämförelse med länsgenomsnittet visar Sandvikens ungdomar i åk 8 en något lägre nöjdhet med sin skola, killarna ligger 8 procent under länsgenomsnittet.

I åk 2 på gymnasiet finns det en signifikant skillnad mellan kommunen och länsgenomsnittet där fler ungdomar i Sandvikens kommun är nöjda med sin skola jämfört med de svarande ungdomarna i länet.

Ungdomars inflytande i politiken och främst skol och utbildningsfrågor.

– *Tjej 19-25 år* (svarar på frågan: Vad vill du påverka?)

Tabell 11. Andel som tycker att undervisningen är ganska/mycket bra

Andel som tycker att undervisningen är ganska/mycket bra			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år - Länet
Tjejer	89 %	89 %	-
Killar	87 %	91 %	-
Totalt	88 %	90 %	-

Runt 90 procent av alla svarande tycker att undervisningen är ganska eller mycket bra.

I både åk 8 samt åk 2 är de svarandes nöjdhet med undervisningen runt 90 procent. Det finns inga tydliga skillnader mellan könen i någon av åldersgrupperna.

Jag tycker det är för mycket politisk indoktrinering i skolan [...]

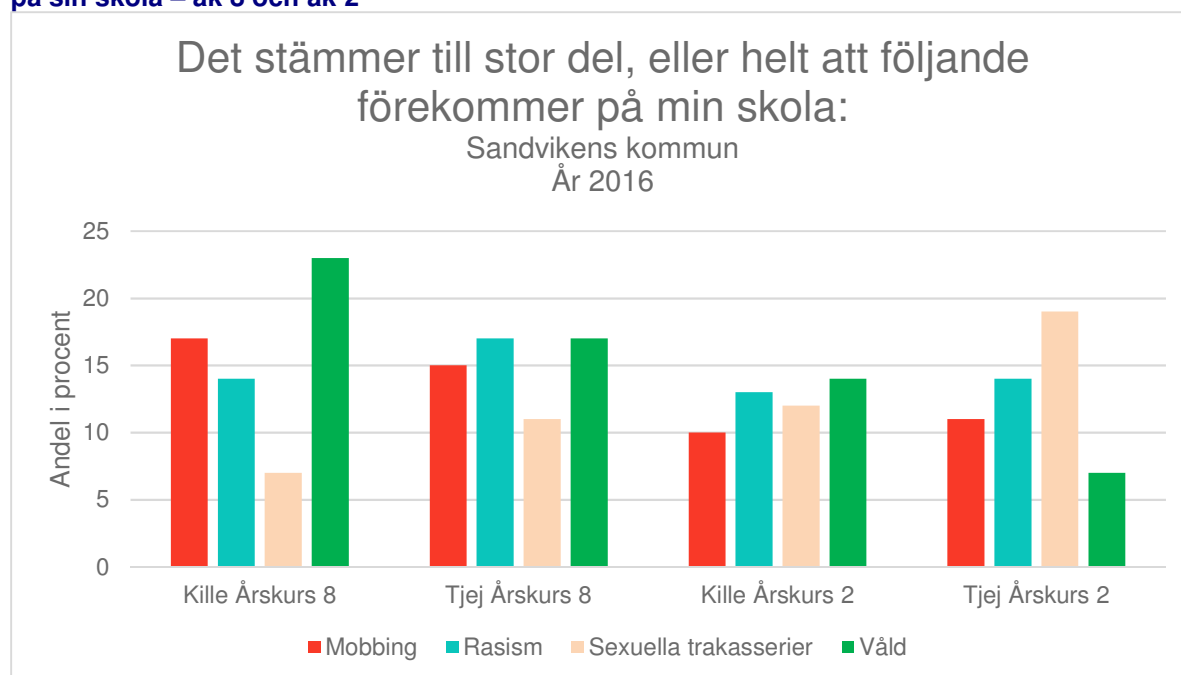
– *Kille åk 2* (svarar på frågan: Vad vill du påverka?)

Jag skulle vilja påverka skolstyrelsen, med läxor och vad man ska lära sig osv. Sedan skulle jag vilja påverka så att vi i skolan SKA få mer makt i skolan, och att skolverket ska lyssna mer på vad vi vill, inte bara vad rektorn och lärarna vill.

– Tjej åk 8 (svarar på frågan: Vad vill du påverka?)

Arbetsmiljö – skola

Diagram 9. Andel som anser att mobbing, rasism, sexuella trakasserier eller våld förekommer på sin skola – åk 8 och åk 2

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 8 samt årskurs 2 på gymnasiet i Sandvikens kommun som tycker att mobbing, rasism, sexuella trakasserier eller våld *Till stor del* eller *Helt* förekommer på sin skola. Resultaten redovisar enkätsvar från 2016. De röda staplarna visar mobbing, de blå staplarna visar rasism, de rosa staplarna visar sexuella trakasserier och de gröna staplarna visar våld.

Tabell 12. Andel som anser att mobbing, rasism, sexuella trakasserier eller våld förekommer på sin skola – åk 8, åk 2 och 19-25 år

Andel som anser att mobbing förekommer på sin skola			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	15 %	11 %	-
Killar	17 %	10 %	-
Totalt	16 %	11 %	-
Andel som anser att rasism förekommer på sin skola			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	17 %	14 %	-
Killar	14 %	13 %	-
Totalt	15 %	14 %	-

Andel som anser att sexuella trakasserier förekommer på sin skola			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	11 %	19 %	-
Killar	7 %	12 %	-
Totalt	9 %	15 %	-
Andel som anser att våld förekommer på sin skola			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	17 %	7 %	-
Killar	23 %	14 %	-
Totalt	19 %	12 %	-

16 procent av de svarande i åk 8 beskriver att mobbing förekommer på skolan och 23 procent av de svarande killarna i åk 8 upplever att våld förekommer på skolan.

16 procent av de svarande i åk 8 beskriver att mobbing förekommer på skolan. I åk 2 svarar en av tio att mobbing förekommer på skolan. När det gäller mobbing finns inga tydliga skillnader mellan könen. Runt 15 procent av de svarande i båda åldersgrupperna beskriver att rasism förekommer på skolan. 17 procent av tjejerna och 14 procent av killarna i åk 8 beskriver detta. Det syns inga tydliga skillnader mellan könen i åk 2.

I åk 8 är det 9 procent och i åk 2 totalt 15 procent av de svarande som anser att

sexuella trakasserier förekommer på sin skola. 19 procent av tjejerna i åk 2 på gymnasiet upplever att sexuella trakasserier förekommer på skolan. I båda åldersgrupperna har tjejerna ett något högre svarsresultat än killarna.

I åk 8 är det totalt 19 procent av ungdomarna som svarar att våld förekommer på skolan, i åk 2 är det 12 procent. I båda åldersgrupperna är det fler killar än tjejer som beskriver att våld förekommer på skolan. 23 procent av de svarande killarna jämfört med 17 procent av tjejerna i åk 8 upplever att våld förekommer på skolan. I åk 2 är det dubbelt så många killar som tjejer som beskriver detta, 7 procent av tjejerna jämfört med 14 procent av killarna. Av mobbing, rasism, sexuella trakasserier och våld så är det sistnämnda ett område som särskilt sticker ut hos de svarande killarna i åk 8. Rasism och våld är de områden som utmärker sig för tjejerna i åk 8 och för de svarande tjejerna i åk 2 utmärker sig förekomsten av sexuella trakasserier.

Framförallt skolan och hur skolan hanterar vissa saker, t.ex. sexuella trakasserier

– Tjej åk 2 (svarar på frågan: Vad vill du påverka?)

Vidareutbildning

Tabell 13. Andel som tror att man kommer att läsa vidare efter gymnasiet, direkt eller senare

Andel som tror att man kommer att läsa vidare efter gymnasiet, direkt eller senare			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	-	71 %	-
Killar	-	47 %	-
Totalt	-	55 %	-

Signifikant fler tjejer än killar i åk 2 tror att de kommer att läsa vidare efter gymnasiet.

71 procent av tjejerna jämfört med 47 procent av killarna i åk 2 tror att de kommer att läsa vidare efter gymnasiet. Totalt är det 55 procent i åk 2 som svarar att de tror att de kommer att läsa vidare.

9.3.2 Analys – skola i Sandvikens kommun

Utanförskap i skolan är en riskfaktor. För att ge alla barn och unga bästa förutsättning i livet behövs en inkluderande skola. Att arbeta med elevinflytande och elevråd för att öka elevernas delaktighet och inflytande i skolan är väsentligt.

I Luppen svarar de flesta eleverna att de är nöjda med sin skola och med sin undervisning. I resultaten framgår dock att en andel av de svarande eleverna upplever mobbing, rasism, sexuella trakasserier och våld, en bild som även framkommer i nationella kartläggningar. Förekomsten av mobbing, rasism och våld är störst i åk 8 medan sexuella trakasserier är något som fler unga i åk 2 upplever.

Att vissa elever upplever våld och trakasserier i sin arbetsmiljö bör ses på med största allvar. Forskning visar på vikten av sätta frågor om mobbing och utanförskap i ett vidare perspektiv om allmänt rådande normer och betydelsen av att skapa ökad medvetenhet om detta. Det är viktigt med ett normkritiskt förhållningssätt i skolan.⁹²

Både i Luppresultaten och nationellt så har en betydligt större andel 15-åriga tjejer än killar tänkt läsa ett högskoleförberedande program på gymnasiet. Detta resultat är intressant att belysa för att reflektera över hur man i skolan kan arbeta för att minska dessa skillnader.

⁹² Osbeck, 2017

9.4 Trygghet

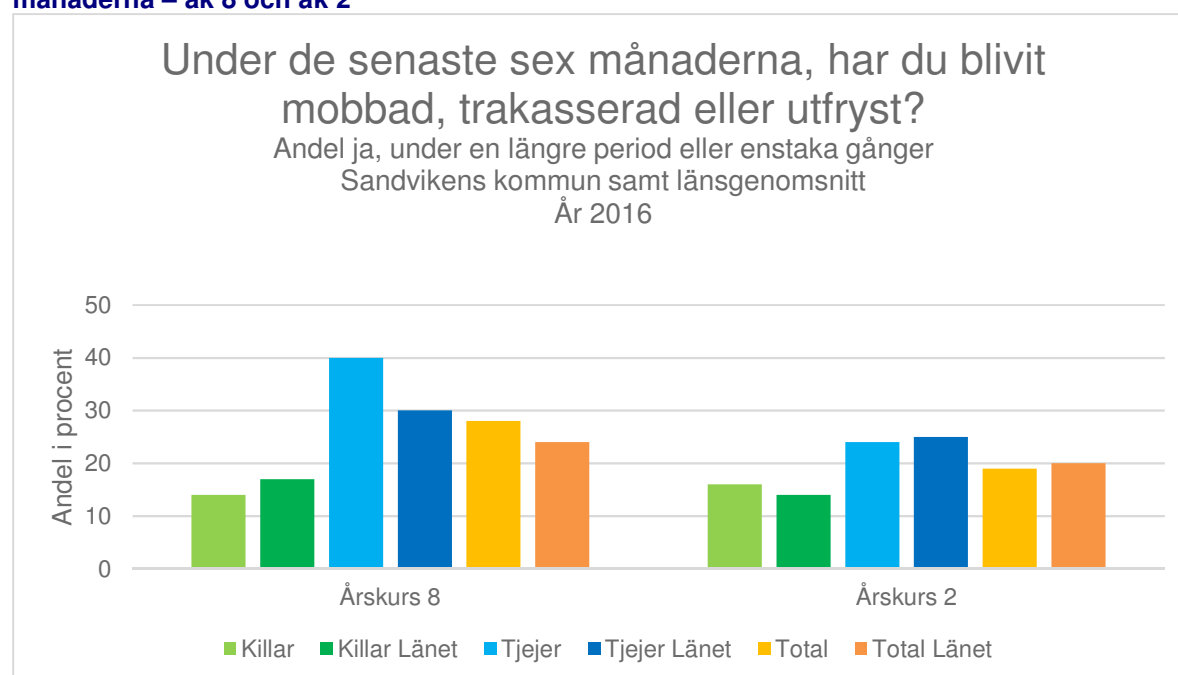
Vi bryr oss om varandra, reagerar och agerar – Vision 2025

Enligt barnkonventionen har varje barn rätt till omvårdnad, att växa upp under trygga förhållanden och att utvecklas i sin egen takt och utifrån egna förutsättningar. Enligt artikel 19 har varje barn rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld, övergrepp, vanvård eller utnyttjande av föräldrar eller annan som har hand om barnet.

9.4.1 Resultat – trygghet i Sandvikens kommun

Kränkningar och hot

Diagram 10. Andel som svarat att de blivit mobbad, trakasserad eller utfryst senaste sex månaderna – åk 8 och åk 2

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 8 samt årskurs 2 på gymnasiet i Sandvikens kommun som svarat att de under de senaste sex månaderna blivit mobbad, trakasserad eller utfryst under en längre period eller enstaka gånger. Resultaten redovisar enkätsvar från 2016. De gröna staplarna visar killar i kommunen, de mörkgröna staplarna visar killar i länet, de blå staplarna visar tjejer i kommunen och de mörkblå staplarna visar tjejer i länet. De orangea staplarna visar genomsnittet av samtliga svarande inom respektive åldersgrupp i kommunen och staplarna i mörkorange visar länsgenomsnittet av samtliga svarande inom respektive åldersgrupp.

Tabell 14. Andel som svarat att de blivit mobbad, trakasserad eller utfryst de senaste sex månaderna – åk 8 och åk 2

Andel som svarat att de blivit mobbad, trakasserad eller utfryst de senaste sex månaderna			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	40 %	24 %	-
Killar	14 %	16 %	-
Totalt	28 %	19 %	-

40 procent av tjejerna i årskurs 8 beskriver att de blivit mobbad, trakasserad eller utfrysst enstaka gånger eller under en längre period under de senaste sex månaderna.

Totalt är det 28 procent i åk 8 som upplever att de blivit mobbade, trakasserade eller utfryssta någon gång under de senaste sex månaderna. I årskurs 2 på gymnasiet är den totala siffran 19 procent.

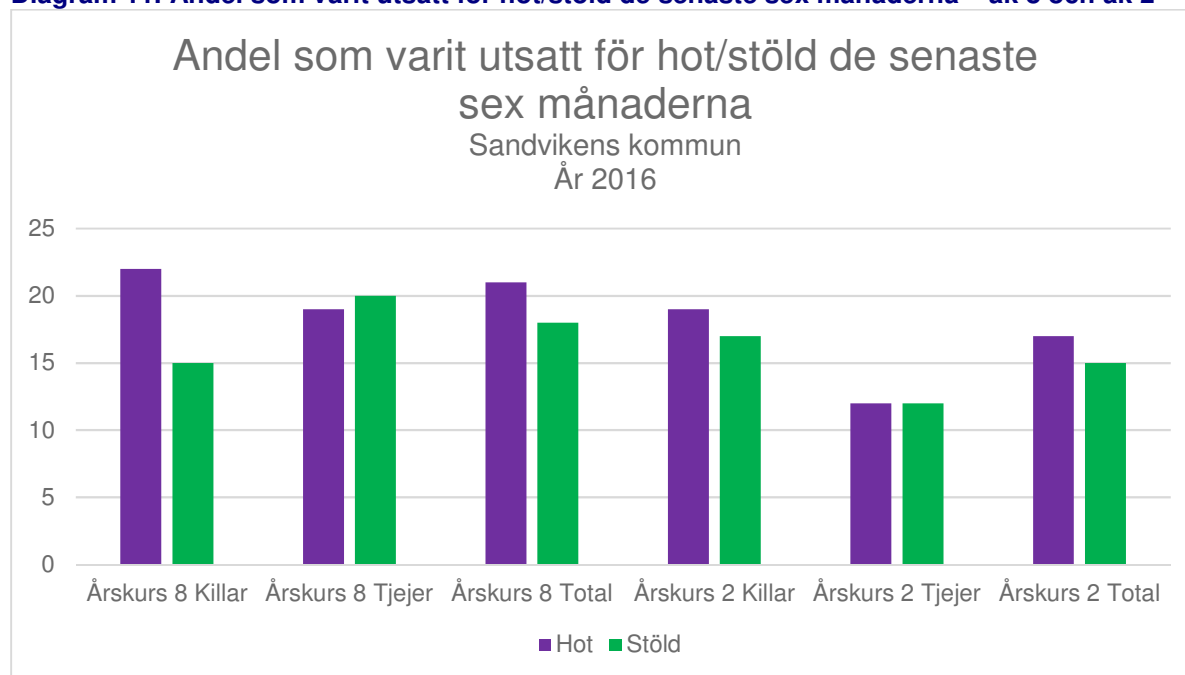
Mellan tjejer och killar i åk 8 finns en signifikant skillnad, där en betydligt större andel tjejerna upplever att de blivit mobbade, trakasserade eller utfryssta någon gång under de senaste sex månaderna. Även i åk 2 är tjejerna överrepresenterade.

I jämförelse med länsgenomsnittet beskriver 4 procent fler ungdomar i åk 8 i Sandvikens kommun att de blivit mobbade, trakasserade eller utfryssta. Killarna i kommunen ligger något lägre än länsgenomsnittet, men tjejerna i åk 8 ligger 10 procent över länsgenomsnittet vilket är en signifikant skillnad. I åk 2 finns inga tydliga skillnader mellan länets och kommunens resultat.

Jämställdhet och sexuella trakasserier...

- Tjej åk 2 (svarar på frågan: Vad vill du påverka?)

Diagram 11. Andel som varit utsatt för hot/stöld de senaste sex månaderna – åk 8 och åk 2

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 8 samt årskurs 2 på gymnasiet i Sandvikens kommun som svarat att de under de senaste sex månaderna blivit utsatta för hot eller stöld. Resultaten redovisar enkätsvar från 2016. De lila staplarna visar andel utsatta för hot, de gröna staplarna visar andel utsatta för stöld.

Tabell 15. Andel som varit utsatt för hot/stöld de senaste sex månaderna – åk 8, åk 2 och 19-25 år

Andel som har varit utsatt för hot de senaste sex månaderna			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	19 %	12 %	9 %
Killar	22 %	19 %	12 %
Totalt	21 %	17 %	10 %
Andel som har varit utsatt för stöld de senaste sex månaderna			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	20 %	12 %	7 %
Killar	15 %	17 %	11 %
Totalt	18 %	15 %	9 %

22 procent av de svarande killarna i årskurs 8 har varit utsatt för hot under de senaste sex månaderna.

Tryggare samhälle

– Kille 19-25 år (svarar på frågan: Vad vill du påverka?)

I åk 8 upplever var femte svarande att de blivit utsatt för hot. Andelen utsatta är mindre i äldre åldersgrupper och i gruppen 19-25 år har en av tio varit utsatt för hot de

senaste sex månaderna. 22 procent av de svarande killarna och 19 procent av tjejerna i årskurs 8 har varit utsatta för hot under de senaste sex månaderna. I åk 2 syns en skillnad mellan könen där 19 procent av killarna och 12 procent av tjejerna blivit utsatta för hot. I jämförelse med länsgenomsnittet har betydligt fler tjejer i åk 8 i Sandvikens kommun varit utsatta för hot, Sandviken är den kommun i länet där flest tjejer i åk 8 beskriver denna utsatthet. I åk 2 ligger dock Sandvikens kommun i linje med länsgenomsnittet.

18 procent av de svarande i åk 8 har varit utsatta för stöld under de senaste sex månaderna. Andelen utsatta är mindre i äldre årsgrupper. I åk 8 är det något större andel tjejer som varit utsatta för stöld, 20 procent av tjejerna jämfört med 15 procent av killarna. I åk 2 samt gruppen 19-25 år är det en något större andel killar som varit utsatta för stöld.

Säkerheten i Sandviken

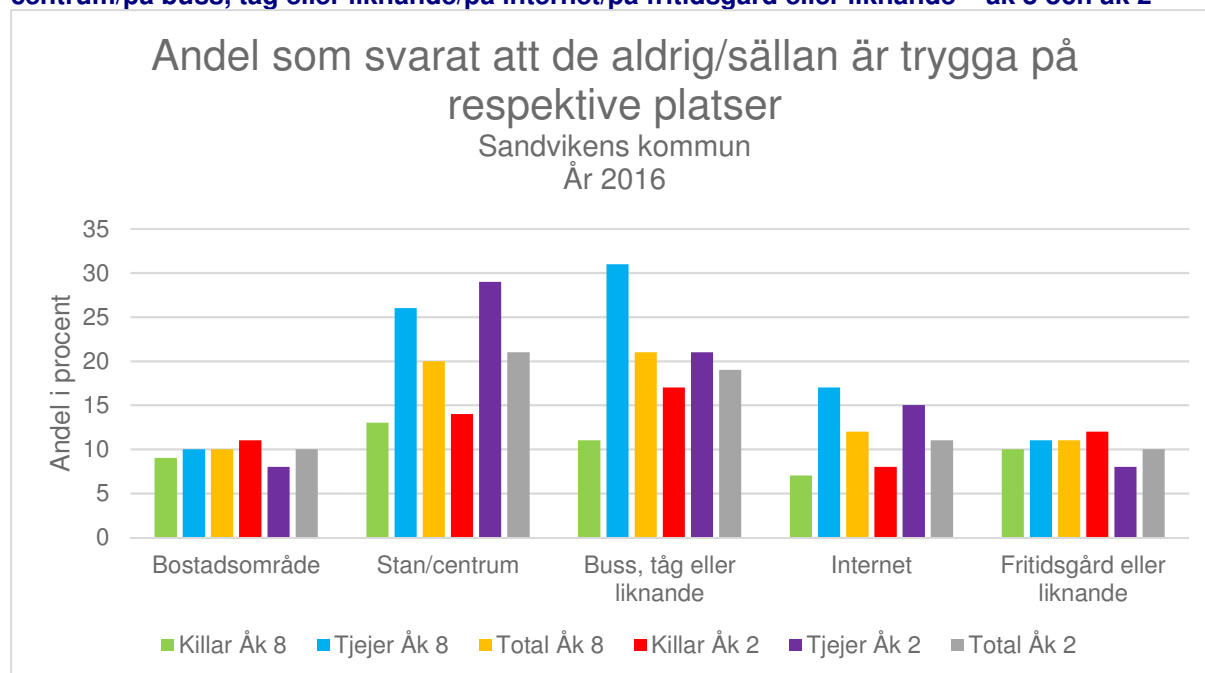
– Kille åk 8 (svarar på frågan: Vad vill du påverka?)

Jag känner mig inte trygg i centrum.

– Kille åk 2 (svarar på frågan: Vad vill du påverka?)

Otrygghet

Diagram 12. Andel som svarat att de aldrig/sällan är trygga i sitt bostadsområde/på stan/centrum/på buss, tåg eller liknande/på internet/på fritidsgård eller liknande – åk 8 och åk 2

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 8 samt årskurs 2 på gymnasiet i Sandvikens kommun som svarat att de aldrig eller sällan är trygga på respektive platser. Resultaten redovisar enkätsvar från 2016. De gröna staplarna visar andel killar i åk 8, de blå staplarna visar andel tjejer i åk 8, de orangea staplarna visar genomsnittet av samtliga svarande inom årskurs 8. De röda staplarna visar andel killar i åk 2, de lila staplarna visar andelen tjejer i åk 2 och de grå visar genomsnittet av samtliga svarande i åk 2.

Tabell 16. Andel som svarat att de aldrig/sällan är trygga i sitt bostadsområde/på stan/centrum/på buss, tåg el. liknande/på internet/på fritidsgård el. liknande-åk 8, åk 2 och 19-25 år

Andel som svarat att de aldrig eller sällan är trygga i sitt bostadsområde			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	10 %	8 %	9 %
Killar	9 %	11 %	7 %
Totalt	10 %	10 %	9 %
Andel som svarat att de aldrig eller sällan är trygga på stan/centrum			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	26 %	29 %	29 %
Killar	13 %	14 %	15 %
Totalt	20 %	21 %	24 %
Andel som svarat att de aldrig eller sällan är trygga på buss, tåg eller liknande			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	31 %	21 %	22 %
Killar	11 %	17 %	12 %
Totalt	21 %	19 %	19 %

Andel som svarat att de aldrig eller sällan är trygga på internet			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	17 %	15 %	16 %
Killar	7 %	8 %	13 %
Totalt	12 %	11 %	15 %
Andel som svarat att de aldrig eller sällan är trygga på fritidsgård eller liknande			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	11 %	8 %	-
Killar	10 %	12 %	-
Totalt	11 %	10 %	-

29 procent av de svarande tjejerna i åk 2 är inte trygga i centrum och runt 20 procent av de svarande är inte trygga på buss, tåg eller liknande.

Runt 10 procent av de svarande är inte trygga i sitt bostadsområde. Inom samtliga åldersgrupper och mellan könen finns inga större skillnader.

I åk 8 och åk 2 svarar var femte ungdom att de sällan eller aldrig är trygga på stan eller

Att sänka den ökade rasismen och diskrimineringen i samhället.

– Kille 19-25 år (svarar på frågan: Vad vill du påverka?)

centrum. I åldern 19-25 svarar 24 procent likadant. I samtliga åldersgrupper syns tydliga skillnader mellan könen där tjejerna beskriver en betydligt större otrygghet. 29 procent av de svarande tjejerna i åk 2 beskriver att de inte är trygga i centrum.

Runt 20 procent av de svarande i samtliga åldersgrupper är inte trygga på buss, tåg eller liknande. I åk 8 är det en betydligt större

andel tjejer jämfört killar som känner sig otrygga. I åk 2 är det ingen större skillnad mellan könen, men i åldern 19-25 är det 22 procent tjejer jämfört med 12 procent killar som är otrygga på buss tåg eller liknande.

Över 10 procent av samtliga svarande åldersgrupper känner sig inte trygga på internet. I alla grupper visar en större andel tjejer jämfört med killar att de sällan, eller aldrig är trygga på internet.

En av tio svarande känner sig inte trygga på fritidsgårdar. I åk 8 syns ingen tydlig skillnad mellan könen, i åk 2 är det 8 procent av tjejerna och 12 procent av killarna som inte känner sig trygga på fritidsgård eller liknande.

9.4.2 Analys – trygghet i Sandvikens kommun

En stor andel tjejer i samtliga åldersgrupper svarar att de inte upplever sig trygga i flera offentliga miljöer såsom i centrum och på bussar. Samtidigt är den faktiska tryggheten hög med låg brottsstatistik i kommunen jämfört med riket⁹³.

⁹³ Brottsförebyggande rådet, 2017

En stor andel av tjejerna i åk 8 och åk 2 upplever att de blivit utsatta för mobbing eller trakasserier de senaste sex månaderna. Ungefär två av tio svarande i åk 8 beskriver att de har varit utsatt för stöld och hot det senaste halvåret.

Att över 20 procent av de svarande inte känner sig trygga i centrum är inte tillfredsställande. Resultaten talar för att kommunen bör lägga fokus på att arbeta för att öka känslan av trygghet i kommunen.

Genom att anta ett jämställdhetsperspektiv i stadsplaneringen kan man fokusera på att skapa miljöer som upplevs trygga och attraktiva för både tjejer och killar, kvinnor och män. Man kan även genomföra åtgärder som att öka belysningen på dåligt upplysta ställen, eller rusta slitna utomhusmiljöer, såsom det arbete som pågår i Sandviken centrum. Att genomföra trygghetsvandringar för att identifiera otrygga platser och diskutera lösningar kan initiera åtgärder för att öka tryggheten och därmed det sociala kapitalet i bostadsområden⁹⁴. Utveckling av grönområden, som fungerar både som rekreations- och mötesplatser är ett annat sätt att arbeta för att öka tryggheten och det sociala kapitalet i samhället.

9.5 Hälsa

Vi mår bra till kropp och själ – Vision 2025

Artikel 6 handlar om rätten till liv och betonar konventionsstaternas skyldighet att säkerställa barnets överlevnad, uppväxt och utveckling. Däribland räknas de fysiska, psykiska, moraliska, andliga och sociala dimensionerna av barnets utveckling.⁹⁵

Enligt Artikel 24 i barnkonventionen har alla barn rätt till bästa uppnåeliga hälsa. Att ha rätt till hälsa inbegriper flera fri- och rättigheter som är kopplade till barnets biologiska, sociala, kulturella och ekonomiska förutsättningar. För att som stat kunna erbjuda detta handlar det om att erbjuda förebyggande, hälsofrämjande, behandlande, rehabiliterande och palliativ vård.⁹⁶

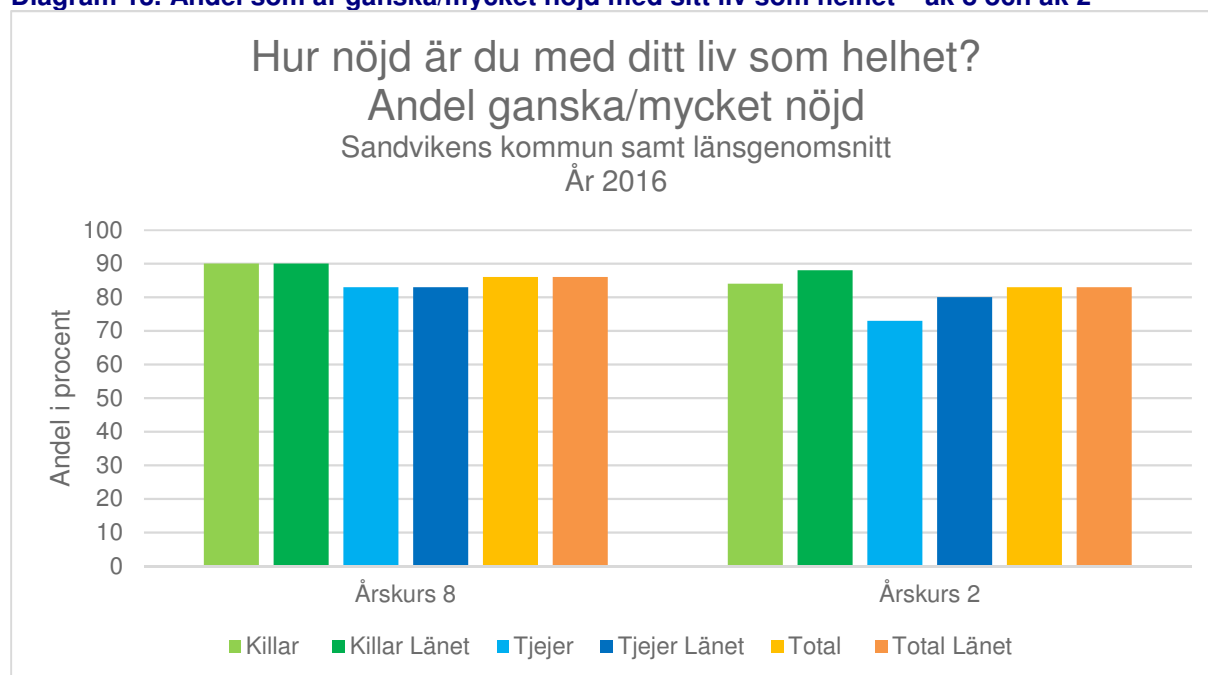
För att vi i Sverige ska kunna utforma kunskapsbaserade insatser måste vi identifiera vilka risk- och skyddsfaktorer som påverkar barns liv, utveckling och överlevnad. Det kan handla om individuella bestämningsfaktorer som ålder och kön, men det kan också handla om samhällsstrukturer, närmiljö och kulturella normer.

⁹⁴ Emmelin, Eriksson, 2012

⁹⁵ UNICEF, 2017

⁹⁶ Barnombudsmannen, 2015

9.5.1 Resultat – hälsa i Sandvikens kommun

Tillfreds med livet**Diagram 13. Andel som är ganska/mycket nöjd med sitt liv som helhet – åk 8 och åk 2**

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 8 samt årskurs 2 på gymnasiet i Sandvikens kommun som är *Mycket nöjd* eller *Ganska nöjd* med sitt liv i helhet. Resultaten redovisar könsuppdelade svar från 2016. De gröna staplarna visar killar i kommunen, de mörkgröna staplarna visar killar i länet, de blå staplarna visar tjejer i kommunen och de mörkblå staplarna visar tjejer i länet. De orangea staplarna visar genomsnittet av samtliga svarande inom respektive åldersgrupp i kommunen och staplarna i mörkorange visar länsgenomsnittet av samtliga svarande inom respektive åldersgrupp.

Tabell 17. Andel som är ganska/mycket nöjd med sitt liv som helhet – åk 8, åk 2 och 19-25 år

Andel som är ganska/mycket nöjd med sitt liv som helhet			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	83 %	78 %	88 %
Killar	90 %	87 %	82 %
Totalt	86 %	83 %	86 %

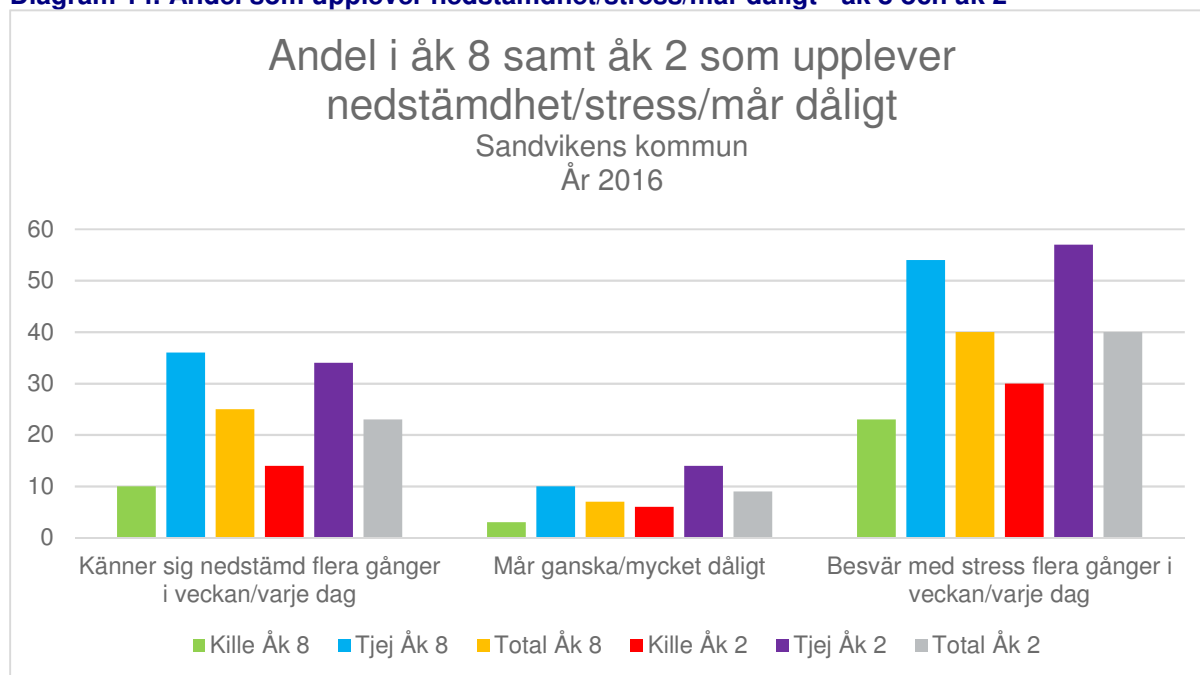
Över 80 procent är ganska eller mycket nöjd med sitt liv som helhet.

86 procent av de svarande i åk 8 är ganska eller mycket nöjda med sitt liv. I åk 2 svarar 83 procent och i gruppen 19-26 år svarar 86 procent att de är ganska eller mycket nöjda med sitt liv. En något större andel killar än tjejer beskriver sig vara mycket eller ganska nöjda med sitt liv i åk 8 samt åk 2. När det gäller gruppen 19-25 år är tjejerna något nöjdare med sitt liv som helhet.

Sandvikens ungdomar visar samma nöjdhet som länsgenomsnittet i åk 8, inte heller i åk 2 på gymnasiet finns några tydliga skillnader i nöjdhet i kommunen jämfört med länet.

Psykisk ohälsa

Diagram 14. Andel som upplever nedstämdhet/stress/mår dåligt - åk 8 och åk 2

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 8 samt årskurs 2 på gymnasiet i Sandvikens kommun som upplever nedstämdhet och stress flera gånger i veckan eller varje dag. Den redovisar även andelen svarande som mår ganska eller mycket dåligt. Resultaten redovisar könsuppdelade svar från 2016. De gröna staplarna visar killar i åk 8, de blå staplarna visar tjejer i åk 8 och de orangea staplarna visar genomsnittet av samtliga svarande i åk 8. De röda staplarna visar killar i åk 2, de lila staplarna visar tjejer i åk 2 och de grå staplarna visar genomsnittet av samtliga svarande i åk 2.

Tabell 18. Andel som upplever nedstämdhet/stress/mår dåligt - åk 8, åk 2 och 19-25 år

Känner sig nedstämd flera gånger i veckan/varje dag			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	36 %	34 %	34 %
Killar	10 %	14 %	18 %
Totalt	25 %	23 %	27 %

Över 1/3 av tjejerna i samtliga åldersgrupper upplever sig nedstämda flera gånger i veckan eller varje dag.

I samtliga åldersgrupper svarar en av fyra att de är nedstämda varje dag eller flera gånger i veckan. Det finns en signifikant skillnad mellan könen i samtliga åldersgrupper där tjejerna beskriver en större nedstämdhet. I jämförelse med länsgenomsnittet beskriver 36 procent av tjejerna i åk 8 i Sandvikens kommun, och 31 procent i länet att de upplever sig nedstämda flera gånger i veckan eller varje dag. I åk 2 ligger Sandvikens kommun under länsgenomsnittet.

Psykisk ohälsa bland ungdomar, utanförskap för nyanlända.

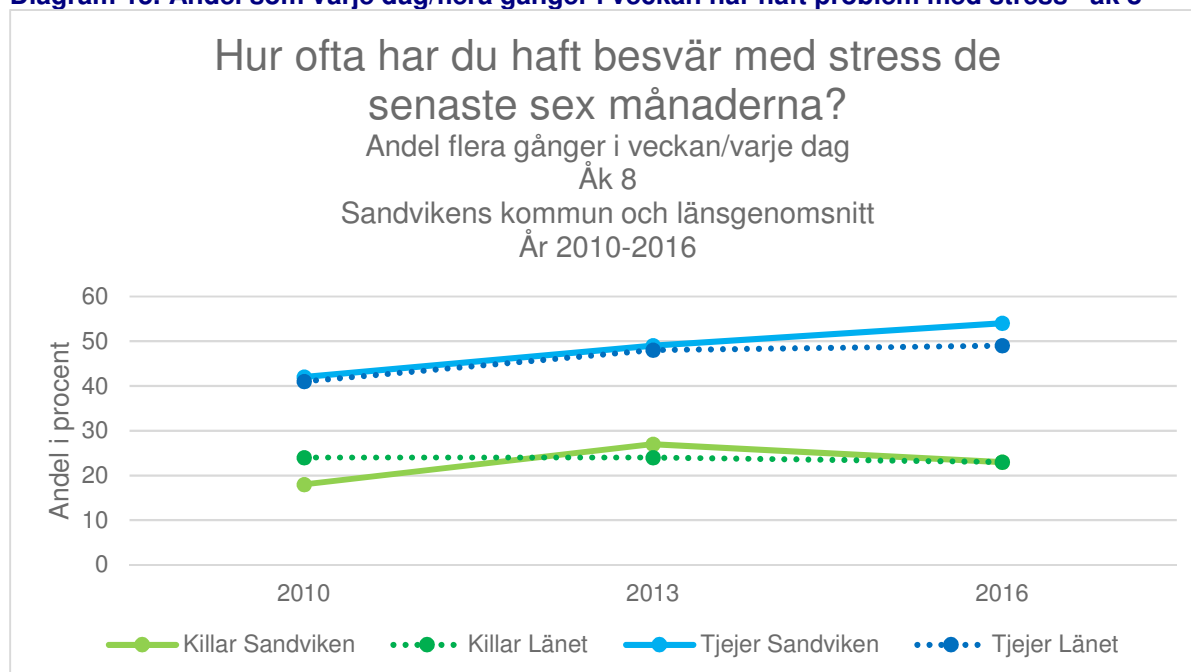
– Tjej 19-25 år (svarar på frågan: Vad vill du påverka?)

Tabell 19. Andel som mår ganska/mycket dåligt

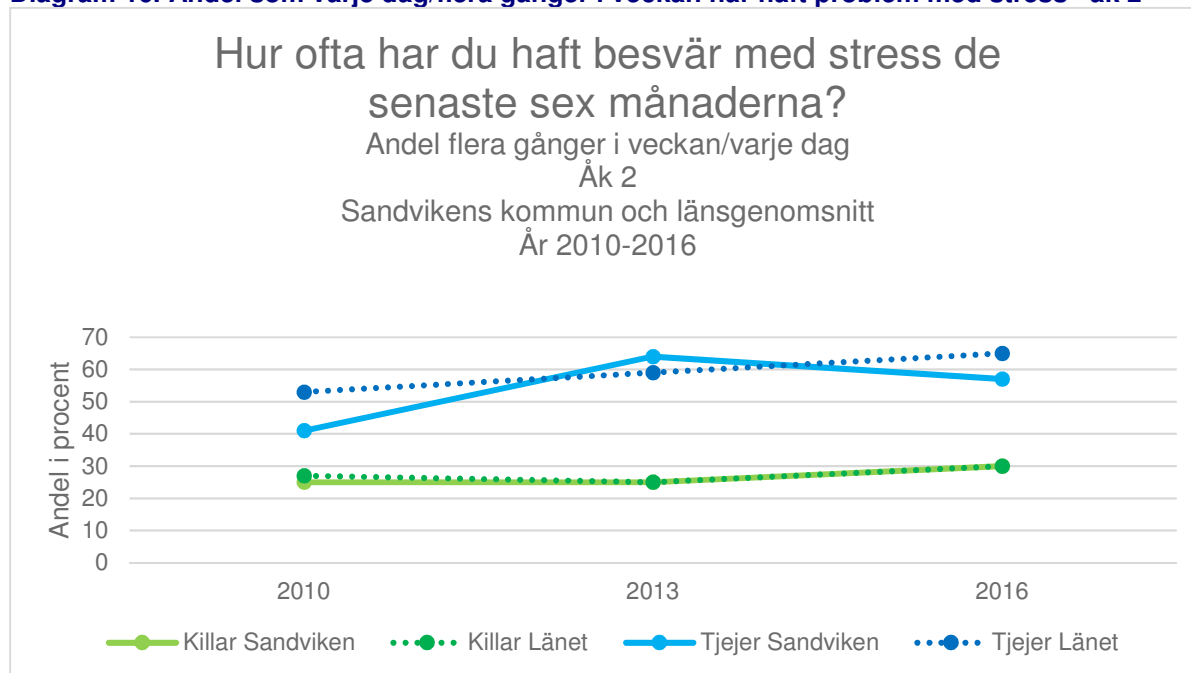
Andel som mår ganska/mycket dåligt			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	10 %	14 %	17 %
Killar	3 %	6 %	11 %
Totalt	7 %	9 %	15 %

15 procent av de svarande i ålder 19-25 år mår dåligt.

I åk 8 och åk 2 är det mindre än 10 procent som beskriver att de mår ganska eller mycket dåligt. Mellan tjejer och killar i åk 8 finns en signifikant skillnad där tjejerna beskriver ett sämre mående. En större andel äldre ungdomar beskriver ett dåligt mående.

Diagram 15. Andel som varje dag/flera gånger i veckan har haft problem med stress– åk 8

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 8 som uppgett att de haft besvär med stress flera gånger i veckan eller varje dag de senaste sex månaderna. Diagrammet beskriver resultat från 2010, 2013 samt 2016 och redovisar könsuppdelade svar för Sandvikens kommun och länsgenomsnittet. Den ljusgröna heldragna linjen visar killar i Sandviken och den streckade mörkgröna linjen visar killar i länet. Den ljusblå heldragna linjen visar tjejer i Sandviken och den mörkblå streckade linjen visar tjejer i länet.

Diagram 16. Andel som varje dag/flera gånger i veckan har haft problem med stress– åk 2

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 2 på gymnasiet som uppgett att de haft besvär med stress flera gånger i veckan eller varje dag de senaste sex månaderna. Diagrammet beskriver resultat från 2010, 2013 samt 2016 och redovisar könsuppdelade svar för Sandvikens kommun och länsgenomsnittet. Den ljusgröna heldragna linjen visar killar i Sandviken och den streckade mörkgröna linjen visar killar i länet. Den ljusblå heldragna linjen visar tjejer i Sandviken och den mörkblå streckade linjen visar tjejer i länet.

Tabell 20. Andel som varje dag/flera gånger i veckan har haft problem med stress– åk 8, åk 2 och 19-25 år

Andel som varje dag/flera gånger i veckan har haft problem med stress			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	54 %	57 %	51 %
Killar	23 %	30 %	26 %
Totalt	40 %	40 %	41 %

Mer än hälften av tjejerna i samtliga åldersgrupper beskriver att de har besvär med stress flera gånger i veckan eller dagligen.

I samtliga åldersgrupper svarar runt 40 procent att de har besvär med stress flera gånger i veckan eller dagligen.

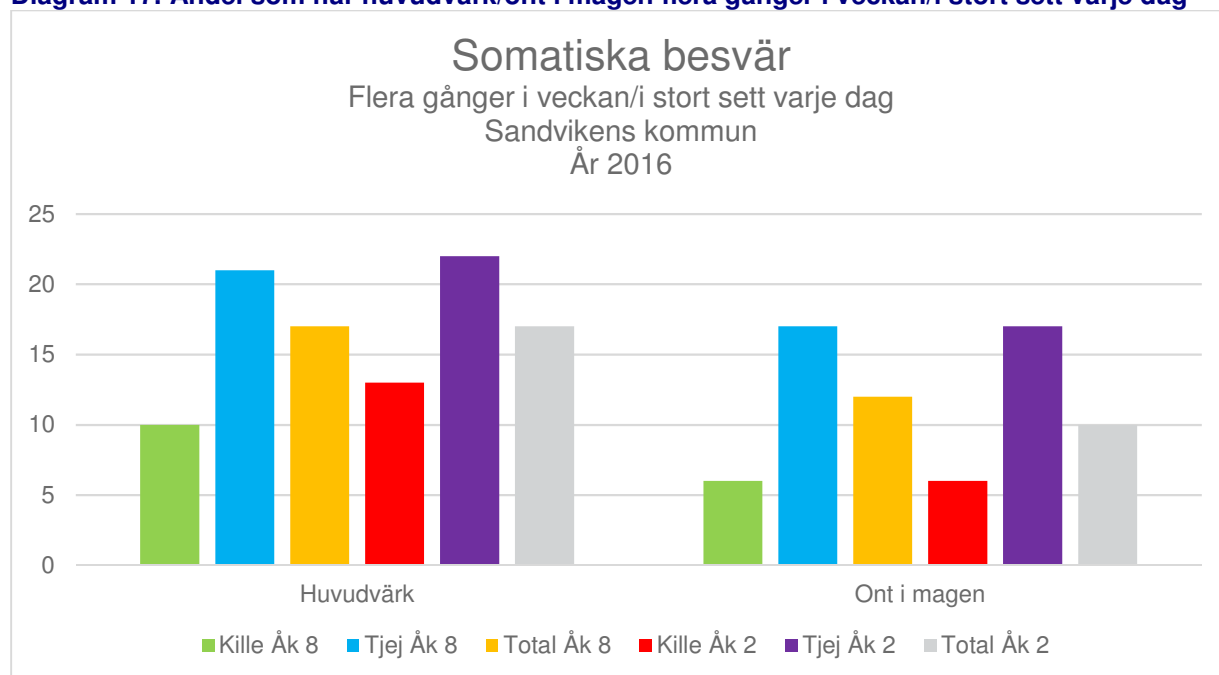
I åk 8 finns det en signifikant skillnad mellan könen där en betydligt större andel av tjejerna upplever stress flera gånger i veckan till dagligen.

Även i åk 2 samt i ålder 19-25 år finns en signifikant skillnad mellan tjejer och killar där tjejer beskriver en högre upplevelse av stress. I jämförelse med 2010 har besvär med stress ökat med 28 procent för tjejer i åk 2 i kommunen, men mellan år 2013 fram till 2016 ses en minskning.

I jämförelse med länsgenomsnittet beskriver en något större andel tjejer i åk 8 kommunen besvär med stress flera gånger i veckan eller varje dag. I åk 2 ligger Sandvikens kommun under länsgenomsnittet.

Somatiska besvär

Diagram 17. Andel som har huvudvärk/ont i magen flera gånger i veckan/i stort sett varje dag

Diagrammet visar hur stor andel av de svarande i årskurs 8 samt årskurs 2 på gymnasiet i Sandvikens kommun som har huvudvärk eller ont i magen flera gånger i veckan eller i stort sett varje dag. Resultaten redovisar könsuppdelade samt totala resultat från 2016. De gröna staplarna visar killar i åk 8, de blå staplarna visar tjejer i åk 8 och de orangea staplarna visar genomsnittet av samtliga svarande i åk 8. De röda staplarna visar killar i åk 2, de lila staplarna visar tjejer i åk 2 och de grå staplarna visar genomsnittet av samtliga svarande i åk 2.

Tabell 21. Andel som har huvudvärk/ont i magen flera gånger i veckan/i stort sett varje dag

Andel som har huvudvärk flera gånger i veckan/i stort sett varje dag			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	21 %	22 %	22 %
Killar	10 %	13 %	6 %
Totalt	17 %	17 %	16 %
Andel som har ont i magen flera gånger i veckan/i stort sett varje dag			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	17 %	17 %	17 %
Killar	6 %	6 %	6 %
Totalt	12 %	10 %	12 %

Var femte tjej har huvudvärk flera gånger i veckan och en av tio svarande har ont i magen flera gånger i veckan.

Mellan 16- 17 procent av de svarande i samtliga årsgrupper har huvudvärk flera gånger i veckan. Tjejerna är överrepresenterade i samtliga åldersgrupper. 17 procent av alla tjejer i samtliga åldersgrupper har ont i magen flera gånger i veckan. Bland killarna svarar 6 procent i samtliga åldersgrupper att de har ont i magen flera gånger i veckan eller dagligen.

Tabell 22. Andel som har svårt att somna flera gånger i veckan/i stort sett varje dag

Andel som har svårt att somna flera gånger i veckan/i stort sett varje dag			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	29 %	27 %	26 %
Killar	23 %	27 %	24 %
Totalt	27 %	28 %	25 %

Över 25 procent av ungdomarna uppger att de har svårt att somna i stort sett varje dag eller flera gånger i veckan.

27 procent av de svarande i åk 8 och 28 procent av de svarande i åk 2 har svårt att somna flera gånger i veckan. I gruppen 19-25 år är det en av fyra som upplever svårigheter att somna flera gånger i veckan. I åk 8 är det 29 procent tjejer jämfört med 23 procent killar som upplever svårigheter att somna flera gånger i veckan men i de övriga åldersgrupperna syns inga direkta skillnader mellan könen.

Tabell 23. Andel som vet vart man ska vända sig om man blir illa behandlad eller mår dåligt

Andel som vet var man ska vända sig om man blir illa behandlad eller mår dåligt			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	85 %	82 %	62 %
Killar	79 %	78 %	58 %
Totalt	81 %	79 %	60 %

Fyra av fem ungdomar i åk 8 och åk 2 vet vart de ska vända sig om man blir illa behandlad eller mår dåligt.

81 procent av de svarande i åk 8 och 79 procent av de svarande i åk 2 vet vart de ska vända sig om man blir illa behandlad eller mår dåligt.

I gruppen 19-25 år svarar tre av fem att de vet vart de ska vända sig om de blir illa behandlade eller mår dåligt. I alla åldersgrupper svarar något fler tjejer än killar att de vet vart de ska vända sig. I jämförelse med länsgenomsnittet och Sandviken finns det inte några tydliga skillnader.

Fysisk aktivitet

Tabell 24. Andel som tränar så man blir andfådd flera gånger i veckan eller varje dag

Andel som tränar så man blir andfådd flera gånger i veckan eller varje dag			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	62 %	43 %	40 %
Killar	74 %	66 %	40 %
Totalt	68 %	58 %	40 %

68 procent i åk 8 uppger att de tränar flera gånger i veckan men andelen som tränar är mindre i högre åldrar.

68 procent av de svarande i åk 8 tränar så de blir andfådda flera gånger i veckan men andelen som tränar är mindre i högre åldrar. I ålder 19-25 år är det endast 40 procent som tränar så att man bli andfådd flera gånger i veckan.

I åk 8 är det en större andel killar än tjejer och i åk 2 är en betydligt större andel av killarna som tränar flera gånger i veckan. I ålder 19-25 år tränar killar och tjejer i samma utsträckning.

9.5.2 Analys – hälsa i Sandvikens kommun

Över 80 procent av de svarande är nöjd med sitt liv i helhet. Men en stor andel av de svarande tjejerna beskriver en psykisk ohälsa såsom stress, nedstämdhet, huvudvärk och magvärk, vilket är oroväckande. Även om det är dubbelt så många tjejer som beskriver besvär med stress så är det en bekymrande stor andel killar som beskriver samma besvär. En av fyra svarande i samtliga åldersgrupper beskriver även svårigheter att somna. Denna negativa bild av ungas psykiska ohälsa ser man även i nationella kartläggningar och i forskning.

Gruppen unga vuxna är den grupp i Luppen som till störst andel anser sig må dåligt och beskriver nedstämdhet och där 40 procent av de svarande inte vet vart de ska vända sig om de blir illa behandlade eller mår dåligt.

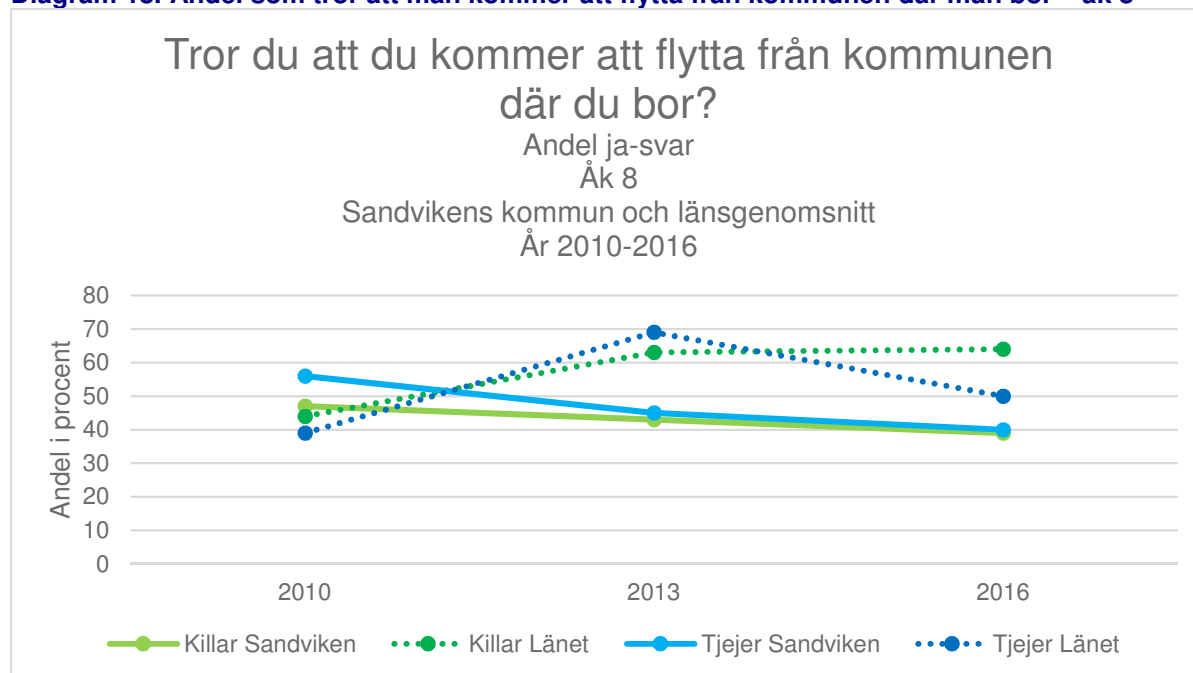
För att kunna stödja barn och unga som har, eller är i risk att utveckla, psykisk ohälsa finns det behov av att öka kunskapen om hur man kan främja barns psykiska hälsa. Det behövs även resurser och samverkan över förvaltningsgränser för att arbeta med att stärka barns skyddsfaktorer. Psykisk ohälsa är kostsamt både för individen och för samhället. För att bespara både individen, närstående och samhället ett stort lidande och kostsamma insatser som sätts in i ett sent och besvärligt läge måste förebyggande arbete prioriteras.

9.6 Framtid och unga vuxna

9.6.1 Resultat - framtid i Sandvikens kommun

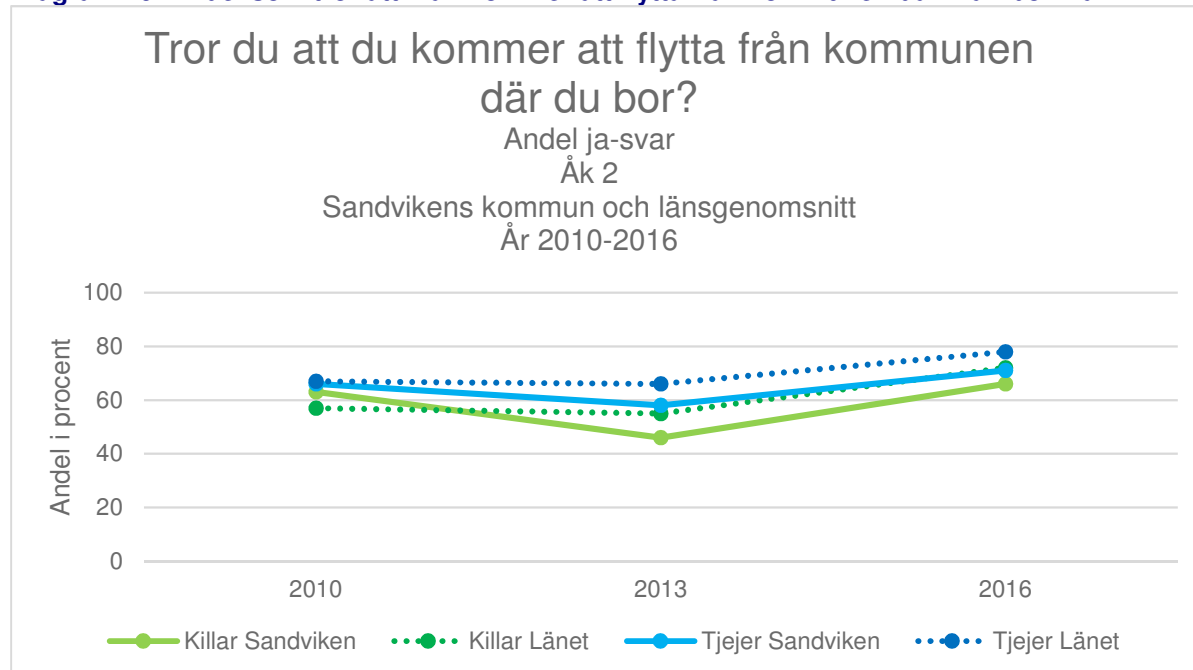
Flytta från kommunen

Diagram 18. Andel som tror att man kommer att flytta från kommunen där man bor – åk 8

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 8 som svarat att de tror att de kommer att flytta från kommunen där man bor. Diagrammet beskriver resultat från 2010, 2013 samt 2016 och redovisar könsuppdelade svar för både Sandvikens kommun och länsgenomsnittet. Den ljusgröna heldragna linjen visar killar i Sandviken och den streckade mörkgröna linjen visar killar i länet. Den ljusblå heldragna linjen visar tjejer i Sandviken och den mörkblå streckade linjen visar tjejer i länet.

Diagram 19. Andel som tror att man kommer att flytta från kommunen där man bor – åk 2

Diagrammet beskriver hur stor andel av de svarande i årskurs 2 på gymnasiet som svarat att de tror att de kommer att flytta från kommunen där man bor. Diagrammet beskriver resultat från 2010, 2013 samt 2016 och redovisar könsuppdelade svar för både Sandvikens kommun och länsgenomsnittet. Den ljusgröna heldragna

linjen visar killar i Sandviken och den streckade mörkgröna linjen visar killar i länet. Den ljusblå heldragna linjen visar tjejer i Sandviken och den mörkblå streckade linjen visar tjejer i länet.

Tabell 25. Andel som tror att man kommer att flytta från kommunen

Andel som tror att man kommer att flytta från kommunen			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	40 %	71 %	44 %
Killar	39 %	66 %	43 %
Totalt	40 %	68 %	43 %

Andelen ungdomar i åk 8 som tror att de kommer att flytta från kommunen har sjunkit signifikant från år 2010 till 2016.

I åk 2 på gymnasiet har däremot andelen ungdomar som tror att de kommer att flytta från kommunen ökat signifikant mellan 2013 till 2016, från 51 procent till 68 procent år 2016. Mellan könen ses inga tydliga skillnader.

För tjejerna i åk 8 finns en signifikant skillnad som visar på ett lägre intresse av att flytta från Sandvikens kommun år 2016 jämfört med år 2010.

För gruppen 19-25 år är frågan ställd: *Tror du att du kommer att flytta från kommunen där du bor inom de närmaste 5 åren?* Här är svarsresultaten för båda könen runt 40 procent.

I jämförelse med länsgenomsnittet finns en signifikant skillnad där färre ungdomar i Sandvikens kommun i åk 2 tror att de kommer att flytta från kommunen. Även i åk 8 syns en skillnad.

I Luppenkäten frågade man om vilken som var anledning till att man tror att man kommer att flytta från kommunen, där man gav 11 svarsalternativ. Den största andelen av de svarande i åk 8 svarar att det beror på arbete, studier och fritidsintressen. Åk 2 svarar att man tror att man kommer att flytta för fortsatta studier, arbete, eller för att man vill ha närmare till en större stad. 19 – 25 åringarna tror att de kommer att flytta på grund av arbete, studier, kompisar eller partner.

I enkäten frågade man även om det som ungdomarna tyckte var det bästa med att bo i sin kommun, där man gavs 12 svarsalternativ. För svarande i alla åldersgrupper är familj och släkt det bästa med att bo i kommunen, följt av kompisar eller partner. I åk 8 och åk 2 är fritidsintressen det tredje bästa med att bo i kommunen, för 19-25 åringar är det närheten till naturen som ligger på tredje plats.

Ungdomsarbetslösheten och integrationsarbetet.

– Kille 19-25 år (svarar på frågan: Vad vill du påverka?)

Framtidssyn

Tabell 26. Andel som ser ganska/mycket positivt på framtiden

Andel som ser ganska/mycket positivt på framtiden			
År 2016	Åk 8 - Sandviken	Åk 2 - Sandviken	19-25 år – Länet
Tjejer	93 %	93 %	95 %
Killar	95 %	95 %	88 %
Totalt	94 %	94 %	92 %

Över 90 procent av ungdomarna ser positivt på framtiden.

94 procent i åk 8 samt åk 2 ser positivt på framtiden. Av de svarande i gruppen 19-25 år är det 92 procent som ser positivt på framtiden. Både i åk 8 samt åk 2 syns ingen skillnad mellan könen, i gruppen 19-25 år ser 88 procent av killarna och 95 procent av tjejerna ganska eller mycket positivt på framtiden.

9.6.2 Resultat - unga vuxna i Sandvikens kommun

Luppenkäten är utformad på olika sätt beroende på vilken målgrupp man riktar sig till och till gruppen 19-25 åringar ställer man frågor som man inte ställer till de andra målgrupperna. Nedan kommer en kort sammanfattning av utvalda frågor som inte framförts till åk 8 samt åk 2.

De svarande i gruppen 19-25 år fick välja mellan tio olika svarsalternativ på frågan:

Om du får välja av nedanstående utmaningar som du tycker är viktigast att lösa i Gävleborg, vilken eller vilka väljer du då? De svarande fick välja max tre alternativ och de utmaningar som de svarande ansåg viktigast att lösa var:

1. Skapa förutsättningar för arbete och utbildning
2. Fler bostäder
3. Bekämpa diskriminering

10 procent av de svarande är missnöjda med sitt boende och missnöjet beror till största del på att man vill flytta hemifrån men att man inte har råd eller att det inte finns tillgängliga bostäder.

På frågan; Vad är viktigast då du väljer/ska välja arbete så kom *Trevliga arbetskamrater* högst upp, *Att jag är engagerad i det jag gör* på andra plats och *Bra arbetsmiljö* på tredje plats av tio svarsalternativ.

25 procent vet inte vart de ska vända sig för att få studie- och yrkesvägledning och 39 procent vet inte vart de ska vända sig för att få bostad eller hjälp med att ordna bostad. 41 procent vet inte vart de ska vända sig för att få ekonomiskt stöd och 36 procent vet inte vart de ska vända sig för att få stöd av en kurator eller psykolog.

På frågan *Vad skulle du helst vilja göra framöver?* svarar störst andel att de vill *"Jobba här i kommunen eller i en kommun i närheten"* tätt följt av *"Studera på högskola eller universitet i Sverige"*.

9.6.3 Analys - framtid och unga vuxna i Sandvikens kommun

Att stå utan för arbete och studier är en riskfaktor i samhället. I Luppresultaten beskrivs ett behov av bättre förutsättningar för arbete och utbildning. En av fyra vet inte vart de ska vända sig för att få studie- och yrkesvägledning. Samtidigt beskriver unga vuxna i Luppenkåten att de vill studera i framtiden. Att vägleda unga vuxna till studier kan vara ett sätt att minska den höga arbetslösheten i Sandviken.

Även bostadsbristen är något som framkommer i Luppresultaten och i nationella studier och runt 40 procent vet inte vart de ska vända sig för att få hjälp med bostad.

9.7 Funktionsvariation

I Sandviken är världen alltid närvarande – Vision 2025

Enligt artikel 2 i barnkonventionen har alla barn lika värde och samma rättigheter. Ingen åtskillnad ska göras av något slag oavsett barnets eller dess föräldrars eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp eller ställning i övrigt.⁹⁷ Barnkonventionen tydliggör att ett barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv och hjälp att delta i samhället på lika villkor⁹⁸. 2006 antog FN en ny konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning⁹⁹. Konventionen understryker att mänskliga rättigheter även omfattar människor med funktionsnedsättning och tydliggör vilka rättigheter som finns och samhällets ansvar för att mänskliga rättigheter ska förverkligas för människor med funktionsnedsättning. Konventionen ger även handikapprörelsen rätt att vara delaktig i beslutsfattande som rör människor med funktionsnedsättning och rätt att delta fullt ut i övervakningen av hur konventionen efterlevs. Konventionen tydliggör även statens ansvar för att stödja barns rätt att komma till tals.¹⁰⁰

De nationella målen för funktionshinderspolitiken är: en samhällsgemenskap med mångfald som grund, att samhället utformas så att människor med funktionsvariation i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet och jämlikhet i levnadsvillkor för tjejer och killar, kvinnor och män med funktionshinder.¹⁰¹

För att nå dessa mål ska det funktionshinderspolitiska arbetet bland annat fokuseras på att identifiera och undanröja hinder för full delaktighet i samhället för tjejer, killar, kvinnor och män med funktionsnedsättning. Det ska även ge barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder förutsättningar för självständighet och självbestämmande.¹⁰²

Barn med funktionsvariation möter många vuxna med åsikter som påverkar barnens vardag, och det är viktigt att barnen får vara med och påverka och ha inflytande i sitt eget liv och att deras åsikter beaktas¹⁰³. I Socialtjänstlagen (SoL) och Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) finns bestämmelser om information till barnet och möjlighet att vara med och framföra sina åsikter i samband med insatser¹⁰⁴.

⁹⁷ UNICEF, 2017

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Socialdepartementet, 2008

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Myndigheten för delaktighet, 2016

¹⁰² Folkhälsoinstitutet, 2015

¹⁰³ Nydahl, Stenhammar, Rinnan, 2011

¹⁰⁴ Ibid.

9.7.1 Resultat – funktionsvariation Sandvikens kommun

I Luppenkäten framkommer att gruppen som svarat att de har en funktionsvariation visar en högre missnöjdhet när det gäller skolan, kompisar, fritiden och livet i sin helhet. Dessa ungdomar beskriver också en större utsatthet för hot, mobbing, trakasserier och upplevelse att bli utfryst. Gruppen upplever även en större psykosocial ohälsa såsom huvudvärk, ont i magen, stress, nedstämdhet, sömnsvårigheter.

Även inom trygghet beskriver ungdomar med funktionsvariation en lägre känsla av trygghet på väg till skolan/arbetet, i skolan/på arbetet, på buss, tåg eller liknande, på centrum.

9.7.2 Analys – funktionsvariation Sandvikens kommun

Individer med funktionsvariation befinner sig i en utsatt situation i samhället med utanförskap som en hög riskfaktor. Skillnaderna mellan barn med och utan funktionsvariation är nationellt sett störst inom områdena psykisk hälsa, mobbing och levnadsvanor och dessa områden sticker även ut i de lokala Luppresultaten. Dessa skillnader är möjliga att minska och ett särskilt fokus på elever med funktionsvariation gällande psykisk ohälsa, trygghet och levnadsvanor skulle kunna bidra till att skillnaderna i hälsa mellan barn, unga med och utan funktionsvariation minskar. Genom att genomföra medborgardialoger eller djupintervjuer med ungdomar med funktionsvariation kan man samla information för att göra mer konkreta insatser inom skola, fritid samt stödjande insatser i Sandvikens kommun.

10 Slutsatser

Genom att lyssna på barn och unga och sammanföra informationen med annan statistik om barn och ungas livsvillkor och levnadsvanor kan Sandvikens kommun fatta välgrundade beslut och genomföra rätt insatser. Att knyta samman Lupp med annat underlag från kommunen är en central framgångsfaktor för analysen av enkätundersökningen och det fortsatta arbetet med barnrätts- och ungdomspolitiken. Denna information är även viktig för att förstå det sociala system som ungdomen ingår i och som påverkar ungdomens fysiska och psykiska hälsa och utveckling.

En stor andel ungdomar vill vara med och påverka i den lokala politiken men många vet inte hur de ska gå tillväga. För att vi i Sandvikens kommun ska kunna arbeta med delaktighetsfrågor och ungt inflytande måste vi skapa strukturer för detta arbete. Ett ungdomsperspektiv i kommunen handlar om att ta beslut utifrån kunskap om ungas livsvillkor och levnadsvanor och att inkludera unga själva i beslutsprocessen. Det krävs att dessa frågor är integrerade i kommunens övergripande lednings-, styrnings-, revisions- och budgetarbete. Att visa en vilja att föra dialog med barn och unga och anta ett barnperspektiv kring politiska beslut är väsentligt.

I Luppen ser vi att en den största andelen av ungdomarna upplever att det finns mycket att göra på fritiden. Men flertalet tjejer i åk 2 ger tecken på att de upplever att det finns lite att göra och ungefär en av tre svarande tycker att det saknas fritidsaktiviteter där man bor. Både föreningsmedlemskap och upplevelsen av att det finns mycket att göra är lägre i äldre åldrar. Att säkerställa alla barns rätt till kultur och fritid är av vikt för ett inkluderande samhälle. Kultur- och fritidsaktiviteter är ett sätt för den unga individen att bygga sin identitet och hitta tillhörighet.

De flesta ungdomarna är nöjda med sin skola eller sitt arbete och runt nittio procent av de svarande anser att utbildningen är bra. Trots detta anser en del av de svarande att mobbing, rasism, sexuella trakasserier och våld förekommer på skolan. I åk 8 anser en större andel än i åk 2 att mobbing, rasism och våld förekommer. Andelen som anser att sexuella trakasserier förekommer är högre i åk 2 än i åk 8. Att vissa elever upplever våld och trakasserier i sin arbetsmiljö bör ses på med största allvar.

En stor andel tjejer i samtliga åldersgrupper svarar att de inte upplever sig trygga i flera offentliga miljöer såsom i centrum och på bussar. Samtidigt är den faktiska tryggheten hög med låg brottsstatistik i kommunen jämfört med riket.

Tryggheten i offentliga miljöer men även i skolmiljö är väsentligt för barn och ungas välmående. För att öka tryggheten och det sociala kapitalet behöver vi arbeta för relationsbyggande och inkluderande miljöer. Detta kan ske i utveckling av mötesplatser i form av parker, grönytor eller andra mötesplatser där olika åldrar, individer med olika kulturella bakgrunder och intressen kan mötas. Vi behöver anta ett jämställdhetsperspektiv i de olika barn och ungdomsverksamheter vi bedriver men även i övriga miljöer som vi bygger för våra medborgare.

Över 80 procent av de svarande är nöjd med sitt liv som helhet. Men den ökade psykiska ohälsan som syns nationellt och även uttrycks i Luppenkäten är något man bör ge ett särskilt fokus. Den psykiska ohälsan syns tydligt hos svarande tjejer, men går även att spåra hos killar. Stress, nedstämdhet, magvärk och sömnsvårigheter är några av de olika symptom som svarande ger uttryck för. Att två av fem svarande i gruppen 19-25 år inte vet vart de ska vända sig om de mår dåligt beskriver ett behov av att tydliggöra informationen om de resurser som finns riktade till denna målgrupp, men kan även signalera ytterligare behov av insatser.

Att arbeta förebyggande för psykisk hälsa kräver samverkan mellan olika förvaltningar, organisationer och civila samhället. Det är ett långsiktigt arbete som kräver strategi och där dialog med unga är nödvändig för att sätta in rätt resurser och insatser.

Utifrån den nationella och lokala lägesbilden måste kommunen ta arbetet med ungas psykiska hälsa, delaktighet, inkludering och inflytande på allvar. När man arbetar med detta bör man anta ett genusperspektiv och reflektera kring de skillnader som tjejer och killar beskriver. Att ungdomar med funktionsvariation är en grupp som särskilt behöver uppmärksammas tydliggörs både i Luppen och i andra nationella kartläggningar där gruppen bland annat beskriver en ökad psykisk ohälsa, en större känsla av otrygghet och en större missnöjdhet med livet.

Genom att belysa dessa resultat med kunskap om risk- och skyddsfaktorer kan man ana den påverkan som samhällsstrukturen och samhällsnormer har på individens utveckling. Utanförskap i samhället är en riskfaktor, låga skolprestationer eller ett utanförskap i skolan likaså. Det finns behov av investeringar i ett tidigt skede, där förebyggande insatser för den stora allmänheten är nyckeln för att skapa ett socialt hållbart samhälle.

Syftet med rapporten var att redovisa utvecklingsområden utifrån resultaten i Luppenkäten för att åskådliggöra områden där det finns behov av insatser. De tre utvecklingsområden som särskilt framkommer i Luppresultaten, men även ses i ett nationellt perspektiv är:

- *Psykisk ohälsa*
- *Trygghet*
- *Inflytande och delaktighet*

För att uppnå vision 2025 och skapa ett öppet och demokratiskt samhälle där allas lika värde ligger som grund bör fokus läggas på mångfald, jämställdhet och inkludering där särskilt utsatta grupper uppmärksammas.

11 Referenser

- Andershed, Henrik. *Skydds- och riskfaktorer för normbrytande beteende Hur och varför i praktiskt arbete?* Örebro universitet. http://ki.se/sites/default/files/henrikandershed-stockholm-skoldagarna-151026_-_final.pdf (Hämtad: 2017-05-20)
- Amnå, Erik. Ekström, Mats. Stattin, Håkan. *Så kan ungas intresse för politik väckas – eller släckas*. Politism: 2016. <http://www.politism.se/story/sa-kan-ungas-intresse-for-politik-vackas-eller-slackas/> (Hämtad: 2017-04-26)
- Arbetsförmedlingen. *Tidigare statistik* www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Statistik-och-publikationer/Statistik/Tidigare-statistik.html (Hämtad 2017-05-24)
- Barnombudsmannen. *Barns och ungas rätt till kultur. En skrift från Statens kulturråd och Barnombudsmannen*. Barnombudsmannen informerar bi2006:02. Stockholm: 2006.
- Barnombudsmannen. *En god levnadsstandard*. Stockholm: 2016.
- Barnombudsmannen. *Könsskillnader i skolresultat och psykisk ohälsa*. Temarapport Max18 – 2015. Stockholm: 2015.
- Barnombudsmannen. Max18. *Andel barn i ekonomiskt utsatta familjer*. https://max18.barnombudsmannen.se/max18-statistik/statistik-per-kommun/sandviken/1_1_andel-barn-i-ekonomiskt-utsatta-familjer (Hämtad 2017-05-02)
- Barnombudsmannen. Max18. *Andel barn i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd*. https://max18.barnombudsmannen.se/max18-statistik/statistik-per-kommun/sandviken/1_3_andel-barn-i-familjer-med-langvarigt-ekonomiskt-bistand (Hämtad 2017-05-02)
- Barnombudsmannen. Max18. *Andel barn lagförda för brott*. https://max18.barnombudsmannen.se/max18-statistik/statistik-per-kommun/sandviken/6_5_andel-barn-lagforda-for-brott (Hämtad 2017-05-02)
- Barnombudsmannen. Max18. *Andel barn som bor i familjer med låg inkomststandard*. https://max18.barnombudsmannen.se/max18-statistik/statistik-per-kommun/sandviken/1_6_andel-barn-som-bor-i-familjer-med-lag-inkomststandard (Hämtad 2017-05-02)
- Barnombudsmannen. Max18. *Andel barn i vård med placering utanför det egna hemmet*. https://max18.barnombudsmannen.se/max18-statistik/statistik-per-kommun/sandviken/6_1_1_andel-barn-i-var-d-med-placering-utanfor-det-egna-hemmetbistand (Hämtad 2017-05-02)
- BRIS. *Bris årsrapport bekräftar att psykisk ohälsa ökar bland barn*. 2017-03-07. <https://www.bris.se/om-bris/press-och-opinion/pressmeddelande/2017/bris-arsrapport-bekraftar-att-psykisk-ohalsa-okar-bland-barn/> (Hämtad: 2017-05-02)
- Brottsförebyggande rådet. *Kriminalstatistik 2016, anmälda brott*, Stockholm: Brottsförebyggande rådet, Enheten för rättsstatistik. 2017
- Centrum för idrottsforskning. *Unga rör sig för lite visar unik studie*. 2017-05-24 <http://centrumforidrottsforskning.se/unga-ror-sig-lite-visar-unik-studie/> (Hämtad: 2017-05-02)
- Davet, Nathalie. *Ungt inflytande på riktigt – en lägesrapport*. 2013-11-12 http://www.buv.su.se/polopoly_fs/1.171308.1395145524!/menu/standard/file/Bilaga%20Ungt%20inflytande%20p%C3%A5%20riktigt.pdf (Hämtad: 2017-05-02)
- Fahlgren, Mats. *Att uppleva utanförskap*. Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, FAS. Stockholm: 2009.
- Folkhälsomyndigheten. *Hälsans bestämningsfaktorer och målet för folkhälsan*. 2016.

- Folkhälsomyndigheten. *Nationella kartläggningen av barn och ungas psykiska hälsa*. 2013-11-04. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/undersokningar/nationell-kartlaggning-av-barns-psykiska-halsa/> (Hämtad: 2017-05-02)
- Folkhälsomyndigheten. *Skolbarns hälsovanor i Sverige 2013/14*. Artikel nr 201411-04. Stockholm: 2014.
- Folkhälsomyndigheten. *Skolprestationer, skolstress och psykisk ohälsa bland tonåringar*. Östersund: 2016.
- Hultman, Elin. *Barnperspektiv i barnavårdsutredningar – med barns hälsa och barns upplevelser i fokus*. Linköping: 2013.
- Kommissionen för jämlik hälsa. *Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa - Förslag för ett långsiktigt arbete för en god och jämlik hälsa*. Statens offentliga utredningar SOU 2017:47. Stockholm: 2017.
- Landstedt, Evelina, *Life circumstances and adolescent mental health: perceptions, associations and a gender analysis*, Mittuniversitetet. Sundsvall: 2010.
- Liljankoski, Ulf. *Socialt kapital ett mätbart värde*. 2013-02-15. <http://stadsplanering.se/socialt-kapital-ett-matbart-varde-1804/> (Hämtad: 2017-05-04)
- Lindberg, Staffan. Persson, Mikael. *Ungdomars förhållande till demokratin*. Sveriges kommuner och landsting. Stockholm: 2013.
- Emmelin, Maria. Eriksson, Malin. *Kan socialt kapital "byggas in" i våra bostadsområden och därmed förbättra invånarnas upplevda och mentala hälsa?* Malmö Stad: 2012
- Myndigheten för delaktighet. *Mål för funktionshinderpolitiken*. 2016-01-22. <http://www.mfd.se/funktionshinderspolitik/mal-for-funktionshinderspolitiken/> (Hämtad: 2017-05-25)
- Myndigheten för ungdoms och civilsamhälles frågor. *Kartläggning av öppen fritidsverksamhet – En nationell bild och faktorer som påverkar deltagande*. Stockholm: 2016.
- Myndigheten för ungdoms och civilsamhälles frågor. *MUCF utmanar kommunerna att skapa goda livsvillkor för alla unga!* 2017-03-29 <https://www.mucf.se/mucf-utmanar-kommunerna-att-skapa-goda-livsvillkor-alla-unga> (Hämtad: 2017-04-10)
- Myndigheten för ungdoms och civilsamhälles frågor. *Fokus 12 – Om unga med funktionsnedsättning*. 2012-12-04 https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/wwwfokus12version3.pdf (Hämtad: 2017-05-20)
- Myndigheten för ungdoms och civilsamhälles frågor. *Stödande och främjande. Unga hbtq-personers röster om identitetsstärkande och hälsofrämjande faktorer*. 2016-12-19 https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/stodjande-och-framjande-20161219.pdf (Hämtad: 2017-05-02)
- Myndigheten för ungdoms och civilsamhälles frågor. *Öva och ta ställning - En utvärdering av arbetet med skolvalen 2014*. Stockholm: 2015.
- Mårdby, Ann-Charlotte. *Ungas psykiska hälsa med ett genusperspektiv*. Västra Götalandsregionen, Folkhälsokommittén. Mariestad: 2010.
- Nordregio. *Att stärka tryggheten i stads- och tätortsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv - En förstudie av ett antal länders arbete*. 2009.
- Novus. *Sveriges ungdomar om framtiden; Från YOLO till oro*. Linnéuniversitetet. 2016. https://lnu.se/contentassets/39b4d828ebd14d4db6be77e3a0dfa016/lnu_rapport_yolotilloro.pdf (Hämtad: 2017-05-02)
- Nydahl, Erika. Stenhammar, Ann-Marie. Rinnan, Tove. *Lyssna på oss*. Handikappförbunden: 2011.

Oxford Research AB. *Forskningsöversikt om trakasserier inom utbildning och arbetsliv. Forskning publicerad vid svenska universitet och högskolor sedan år 2000*. Stockholm: 2012.

Osbeck, Christina. *Skolans dolda etik – om kränkning och utanförskap*. Skolverket.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/amnen-omraden/so-amnen/religionskunskap/relationer-larande/skolans-dolda-etik-om-krankning-och-utanforskap-1.260950>

(Hämtad: 2017-04-20)

Regeringen. *En förnyad folkhälsopolitik*. Regeringens proposition 2007/08:110. Stockholm: 2008.

Regeringen. *Mål för jämställdhet*. 2014-09-25. <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstallldhet/mal-for-jamstallldhet/> (Hämtad: 2017-05-02)

Regeringen. *Mål för kultur*. 2015. <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/kultur/mal-for-kultur/> (Hämtad 2017-05-31)

Regeringen. *Mål för nyanländas etablering*. 2016-09-20. <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/nyanlandas-etablering/mal-for-nyanlandas-etablering/> (Hämtad: 2017-05-20)

Rädda Barnen. *Det handlar om demokrati. Om konsten att öka barn inflytande över kommunala beslut*. Stockholm: 2004.

Sandvikens kommun. *Barn- och ungdomspolitisk policy, Dnr KS2005/305*. Sandviken: 2006.

Sandvikens kommun. *Vision 2025*. Sandviken: 2009.

Skolinspektionen. *Skolenkäten 2015-2016, Elever i årskurs nio*. Dnr 2016:7914 Stockholm: 2017.

Skolverket. *Skolans värdegrund – om, genom och för*. 2015-03-24.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/vardegrund/utveckla-undervisningen/sju-timmar-om/skolans-vardegrund> (Hämtad: 2017-05-20)

Socialdepartementet. *En förnyad folkhälsopolitik*. Prop. 2007/08:110. Stockholm: 2008.

Socialdepartementet. *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Ds 2008:23. Stockholm: 2008.

Socialdepartementet. *Mål för folkhälsan*. Regeringens proposition 2002/03:35. Harpsund: 2002.

Socialdepartementet. *Män och jämställdhet*. Statens offentliga utredningar, SOU 2014:6. Stockholm, 2014

Socialdepartementet. *Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige*. Västerås: 2010.

Stockholms stad. *Ungdomar och cannabis – frågor och svar om tidig upptäckt*. Stockholm: 2013.

Socialstyrelsen. *Psykisk ohälsa bland unga – Underlagsrapport till Barns och ungas hälsa, vård och omsorg 2013*, Artikel nr 2013-5-43. <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19109/2013-5-43.pdf> (Hämtad: 2017-05-02)

Socialstyrelsen. *Skador bland barn i Sverige – Olycksfall, övergrepp och avsiktligt destruktiva handlingar. Rapport 2015*. 2015.

Socialstyrelsen. *Statistik om läkemedel 2016*. 2017-03-27. Art.nr: 2017-3-33

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20533/2017-3-33.pdf> (Hämtad: 2017-05-03)

Specialpedagogiska skolmyndigheten. *Skolan en viktig skyddsfaktor*. 2015-03-31 <https://www.spsm.se/om-oss/spsm-bloggar/2015/skolan-en-viktig-skyddsfaktor/> (Hämtad: 2017-05-20)

Statens folkhälsoinstitut. *Delaktighet och inflytande i samhället. Kunskapsunderlag till folkhälsopolitisk rapport 2005*. Stockholm: 2005.

Statistiska centralbyrån. *Barn i villaområden känner sig tryggare*. 2016-01-20. <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Artiklar/Barn-i-villaomraden-kanner-sig-tryggare/> (Hämtad: 2017-04-19)

- Statistiska centralbyrån. *Vilka valde att välja?– Deltagandet i valen 2014*. Örebro: 2015.
- Sveriges kommuner och landsting. *Kommuner och landsting som demokratiaktörer. Ungas inflytande och delaktighet. Inspirationskrift för förtroendevalda*. Stockholm: 2014.
- Statistiska centralbyrån. *SCB:s medborgarundersökning – hösten 2016, Sandvikens kommun*. 2016.
- Statistiska centralbyrån. *Äldre flickor ofta trötta och stressade*. 2016-10-06 <http://www.scb.se/sv /Hitta-statistik/Artiklar/Aldre-flickor-ofta-trotta-och-stressade/> (Hämtad: 2017-04-19)
- Ungdomsstyrelsen. *Ett val i sig- Utvärdering av Skolvalet 2010*. Stockholm: 2010.
- Ungdomsstyrelsen. *Fokus 06 – En analys av ungas kultur och fritid*. 2006:4.
https://www.mucof.se/sites/default/files/publikationer_uploads/fokus06.pdf (Hämtad: 2017-05-20)
- Ungdomsstyrelsen. *10 orsaker till avhopp*. Ungdomsstyrelsen 2013:2.
https://www.mucof.se/sites/default/files/publikationer_uploads/tioorsaker.pdf (Hämtad: 2017-04-29)
- Ungdomsstyrelsen. *Ungdomars fritid och hälsa - En forskningsöversikt om fritidens skydds- och riskfaktorer*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2007: 13. Stockholm: 2007.
- UNICEF. *Barnkonventionen*. <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten> (Hämtad 2017-03-22)
- Utbildningsdepartementet, *Pojkars och flickors psykiska hälsa i skolan, en kunskapsöversikt*. Statens offentliga utredningar (SOU 2010:79). Stockholm: 2010
- Utbildningsdepartementet. *Skollag (2010:800)*. Svensk författningssamling 2010:800. 2010
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800 (Hämtad 2017-05-24)
- Utbildningsdepartementet. *Könsskillnader i skolprestationer – idéer om orsaker*. Statens offentliga utredningar, SOU 2010:51. Stockholm: 2010.
- Utredningen om ungdomars psykiska hälsa. *Ungdomar, stress och psykisk ohälsa: analyser och förslag till åtgärder: slutbetänkande*. Statens offentliga utredningar, SOU 2006:77. Stockholm: 2006.

Bilagor

Bilaga 1 – Styrdokument

Barnkonventionen

1990 ratificerade Sverige FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) Barnkonventionen rör individer mellan 0-18 år och tydliggör det enskilda barnets rättigheter och vårdnadshavares roll och ansvar och statens ansvar att skydda barnet mot övergrepp, utnyttjande och ge barnet inflytande i samhället.

Barnkonventionen består av 54 artiklar varav artikel 2,3, 6 och 12 är så kallade grundartiklar. Artikel 42 beskriver kommunens skyldighet att sprida kunskap om barnkonventionen till barn och unga, föräldrar, personal och övriga samhällsmedborgare.¹⁰⁵

Artikel 2: Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.

Artikel 3: Barnets bästa alltid ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn.

Artikel 6: Alla barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling.

Artikel 12: Barn har rätt att alltid komma till tals i frågor som berör dem.

Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige (prop. 2009/10:232)

2010 antog regeringen en strategi med syfte att stärka barnets rättigheter i Sverige, inom alla berörda områden och verksamheter på statlig och kommunal nivå. I strategin redogörs bland annat att barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem, att barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.¹⁰⁶

Strategin tydliggör att beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter. Den beskriver även att aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan. Strategin tydliggör även att aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn och att beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.¹⁰⁷

Ungdomspolitik (2014)

År 2014 antog Sverige en ny ungdomspolitik med mål att alla ungdomar mellan 13 och 25 år ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och ha inflytande över samhällsutvecklingen. Ungdomspolitiken är sektorsövergripande och berör flera områden såsom hälsa, utbildning, fritid, inflytande, kultur och arbete. Dessa verksamhetsområden har tillsammans ett ansvar för att nå de ungdomspolitiska målen.

Tre områden har varit särskilt prioriterade i ungdomspolitiken fram till 2017 - ungas inflytande, ungas egen försörjning och ungas psykiska hälsa. För myndigheter är ungdomspolitiken bindande, för kommuner och landsting är ungdomspolitiken vägledande.¹⁰⁸

¹⁰⁵ UNICEF, 2017

¹⁰⁶ Socialdepartementet, 2010

¹⁰⁷ Socialdepartementet, 2010

¹⁰⁸ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Folkhälsopolitik

Det övergripande folkhälsopolitiska målet är *att skapa samhällliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen*¹⁰⁹.

Elva målområden, med sektorsövergripande målstruktur har beslutats av riksdagen för att nå målet. Dessa målområden är:

- Delaktighet och inflytande i samhället
- Ekonomiska och sociala förutsättningar
- Barns och ungas uppväxtvillkor
- Hälsa i arbetslivet
- Miljöer och produkter
- Hälsöfrämjande hälso- och sjukvård
- Skydd mot smittspridning
- Sexualitet och reproduktiv hälsa
- Fysisk aktivitet
- Matvanor och livsmedel
- Tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel

Målområdena grupperar faktorer i människors livsvillkor och levnadsvanor som är av central betydelse för hälsan.¹¹⁰

Jämställdhetspolitik

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Utifrån målet har regeringen satt upp sex delmål för att nå det övergripande målet:

- En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämställd utbildning. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- Jämställd hälsa. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.¹¹¹

Strategi för långsiktigt barn- och ungdomspolitiskt arbete i Gävleborg (2010)

Regionens strategi för barn och ungdomspolitiskt arbete beskriver fem mål som riktar sig till målgruppen 0-25 år. Målen beskriver bland annat rätten till reellt inflytande, möjligheter att utveckla sina entreprenöriella kompetenser samt regional hållbar utveckling genom att

¹⁰⁹ Socialdepartementet, 2008

¹¹⁰ Socialdepartementet, 2008

¹¹¹ Regeringen, 2014

barn och unga ser sig som ambassadörer för Gävleborg. Strategin tydliggör även att det bör finnas en regional policy för ett barn- och ungdomsperspektiv i alla beslut och verksamheter inom Region Gävleborg samt att varje kommun inom regionen samt landstinget ska ta fram en lokal policy för ett barn- och ungdomsperspektiv samt ett sektorsövergripande ungdomspolitiskt handlingsprogram.

Sandvikens policy Folkhälsa och trygghet (2013)

Sandvikens policy för folkhälsa och trygghet utgår från fyra prioriterade områden som på ett avgörande sätt påverkar folkhälsan. Dessa områden är trygga uppväxtvillkor, delaktighet och inflytande, utbildning och arbete och hälsofrämjande miljö. Policyn tydliggör att delaktighet och inflytande skapas genom att ge möjligheter för medborgarna att från tidig ålder vara delaktiga i utvecklingen av samhället och ge möjligheter till inflytande, kontroll och att kunna påverka sitt liv.

Barn- och ungdomspolitisk policy (2006)

Sandvikens barn- och ungdomspolitiska policy antogs 2006 och har som mål att:

- stärka barn och ungdomars livssituation i Sandvikens kommun
- barn och ungdomar alltid har möjlighet att framföra sin åsikt inför beslut som berör dem
- barn och ungdomar alltid har möjlighet att framföra egna frågor till den kommunala dagordningen
- diskriminering bland barn och ungdomar utifrån funktionshinder, hudfärg, kön, ursprung, religion, sexuell läggning, åsikter, ekonomisk status och ålder ej ska förekomma.
- kunskapen om barnkonventionen och vad den innebär är god bland förtroendevalda och anställda i Sandvikens kommun

Dessa mål ska uppfyllas bl.a. genom att politiska nämnder och styrelser ska beakta om barn och ungdomar berörs och i så fall hur olika särintressen har vägts mot varandra vid varje beslut. I varje beslut ska det finnas ett stycke som beskriver hur detta genomförts och vilka intressekonflikter som har beaktats. Det ska även finnas särskilda samordnare på varje kontor som är ansvariga för att policyn hålls vid liv och utvecklas.

Policyn tydliggör även att varje nämnd ska sammanställa ett barnbokslut och att en kommungemensam sammanställning och analys ska genomföras där utvecklingen av barns bästa och inflytande förändrats under föregående år beskrivs. ¹¹²

¹¹²Sandvikens kommun, 2006

